№ 165 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՅՈՒԼԻՍԻ 31 — 1908 — ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՅՈՒԼԻՍԻ 31 № 165

ԵՐԵՍՈՒՆՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրութեան մէջ.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ“ Базарная ул. д. Тамамшева № 16. կամ Tiflis, Rédaction „Mschak“.
Տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզվով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ
Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՄՇԱԿ
(36-րդ ՏԱՐԻ)
ԱԳԱՀԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ
Հասցէն՝
ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ».
TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

ՕԳՈՍՏՈՍԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՅ ՎԵՐՋԸ 5 ՌՈՒԲԼԻ
Ամսական ՄԷԿ րուբլի

Ամերիկա տարեկան .	6 դոլլար
Եւրօպա » . .	30 ֆրանկ
Պարսկաստան » .	10 րուբլի
Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել . . .	40 կոպ.

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ՅԱՅՏՆՈՒՄ Է

Օգոստոսի 1-ից կը դադարեցվի «Մշակի» համարների առաքումը այն անձանց, որոնք չեն ուղարկել իրանց վրա եղած ապառիկները։

●● ԱԶԴ ●●

ՈՒՐԲԱԹ, ՕԳՈՍՏՈՍԻ 1-ԻՆ, ԵՐԵԿՈՅԵԱՆ ԺԱՄԸ 7-ԻՆ,
ԲԻՐԺԱՅԻ ԴԱՀԼԻՃՈՒՄ
(Հայոց բազար)
Նշանակված է
ԽՈՐՀՐԴԱԿՑԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ
Թիւրքահպատակ հայերի, խորհրդակցելու և քննելու համար մի քանի հարցեր, որոնք կապ ունեն Թիւրքահայ գաղթականների հայրենիք վերադառնալու խնդրի հետ։ Մասնակցել ցանկացողները կարող են ստանալ մուտքի տոմսակ կամ ժողովի օրը, Բօրսայի մուտքին, կամ վաղօրօք հետևեալ անձանց մօտ, այն է պ. պ. Հմայեակ Վահանեանի, Տիգրան Զաւէնի, Պետրոս Մարիմեանի (Պուշկինեան Պասաժ), Գ. Վարդանեանի և կամ «Մշակի» խմբագրատանը պ. պ. Հ. Առաքելեանի, Ռ. Խանազատեանի և Վ. Հայկազնի մօտ։
(առ.) 3—2

ՄԱՔՐՈՒԵԼՈՒ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏՈՒԹԻՒՆԸ

—

Թիֆլիսում տեղի ունեցաւ հիւանդութեան մի դէպք այնպիսի նշաններով, որոնք յատուկ են խօլերային։

Դէպքը տեղի ունեցաւ երեքշաբթի, յուլիսի 29-ին։ Հիւանդը, մինչև հիւանդանոց հասնելը, մեռաւ ճանապարհին։

Հիւանդը Թիֆլիսի բնակիչներից և Թիֆլիսում ապրողներից չէ։ Նա եկել էր երկաթուղով Բագուից։

Մանրամասն հետազօտութիւնը ցոյց կը տայ՝ թէ արդեօք խօլերա՞ է եղել պատահած դէպքը թէ ստամոքսային սուր մի հիւանդութիւն. բայց եթէ ճշտվի խօլերա լինելը՝ ամենևին զարմանալի չէ, որովհետև խօլերայի դէպքեր Բագուի շրջանում եղել են, իսկ անտեղից հեշտութեամբ կարող են անցնել և Թիֆլիս։

Վարչական ատեանները վաղուց հերթական հարցերի շարքում դրել են խօլերայի դէմ մաքառելու հարցը, բայց գործը առաջ չէր գնում իրականութեան մէջ, որովհետև մարդիկ յոյս ունէին, թէ գուցէ հիւանդութիւնը չը տարածվի ուժգնութեամբ և կզգիանալով տեղերում՝ կամաց կամաց ոչնչանայ։

Տեղի ունեցած դէպքը հրամայողական պահանջ է դնում ամենալրջագոյն կերպով վերաբերվել խօլերայի դէմ մաքառում կազմակերպելու խնդրին և միջոցներ ձեռք առնել խեղդելու հիւանդութիւնը իր սաղմնային վիճակում, որպէսզի նա չը բռնկվի իբրև հրդեհ, որի հանգցնելը յետոյ դառնայ շատ դժուար և անմատչելի։

Խօլերայի դէմ մաքառման ամենագլխաւոր պայմանները առողջապահական պահանջների իրականացնելն է կեանքի մէջ։ Բնակարանների մաքրութիւնը, ուտելեղէնի և ըմպելիքների ազատ պահելը զանազան միկրօբներից և առողջապահական խնամատարութիւնը կարող են արգելք լինել խօլերայի տարածմանը և կանգնեցնել նրա զարգացումը այն կէտերում, ուր նա երեւացել է։

Խօլերան շատ ծանր, վտանգաւոր և մահաբեր հիւանդութիւն է, բայց նրա դէմ մաքառել կարելի է աջողութեամբ։

Ով անընդունակ է մաքրութիւն պահպանել և առողջապահութեան բոլոր կանոնները կատարել՝ նա հեշտութեամբ կարող է զոհ դառնալ սարսափելի հիւանդութեան, իսկ ով կը մաքառէ իրական միջոցներով, նա հանգիստ կարող է լինել, որ ազատ կը մնայ հիւանդութիւնից։

Մեր քաղաքի առողջապահական պայմանները և ժողովրդի շատ խաւերի կենցաղավարութիւնը այնքան անբաւարար կողմեր ունեն, որ մեծ ջանքեր են անհրաժեշտ կզիփացնելու և ոչնչացնելու հիւանդութիւնը, եթէ նա բուն դնէ մեր քաղաքում։

Ա. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

Կ. Պօլիս, 29 յուլիսի

Օրմանեանի հակառակորդները գրգռեցին ամբոխը պահանջել դրամների հաշիւը, ասելով թէ՝ այլապէս նա կը փախչէ։

Ամբոխից մի քանի անձինք սարքեցին ցոյց Օրմանեանի տան առաջ, ստիպեցին նրան գնալ Կում-Կափուի պատրիարքարանը մեծ սկանդալով, բայց երիտասարդ-թիւրքերի կօմիտէտը, իմանալով, խաղաղեցրեց ամբոխը, վերադարձրեց անմիջապէս Օրմանեանին իր տունը, ուր նա գտնվում է նրա (կօմիտէտի) հսկողութեան ներքոյ։ Բոլոր խոհեմ հայերը, թիւրքերը, յոյները պախարակում են այդ ամբոխային ցոյցը։ Յաջորդ օրը երկար խօսեցին Օրմանեանի հետ, որը յայտնեց պատրաստականութիւն՝ տալ լիակատար հաշիւ բացառապէս օրինական ազգային իշխանութեան։

Տեղապահ Դուրեանը երէկ երեկոյեան հաստատվեց կառավարութեան կողմից։

Մանրամասնութիւնները պօստով գրեցի։

Մատթէոս եպիսկոպոս Իզմիրլեանը կը գայ 10 օրից յետոյ։ Նրան ցանկանում են ընտրել այստեղ պատրիարք։

Կաթողիկոսի հարցով այստեղ դեռ ոչ ոք չէ հետաքրքրվում։

Սարուխան

—

Կ. Պօլիս, 29 յուլիսի

«Իկդամ» լրագիրը տեղեկացել է, որ ընդհանուր շտաբում պատրաստվում է քրիստոնեաների զինուորական ծառայութեան և մինչև այժմ զինուորագրութիւնից ազատ Կ. Պօլսի ազգաբնակութեան րէգլամենտը (կանոնադրութիւնը)։ Առանձին րէգլամենտ է մշակվում և հէնց իրան՝ ընդհանուր շտաբի համար։ Թիւրքական բոլոր զինուորական կցորդները կանչված են այստեղ մասնակցելու զինուորական զանազան րէգլամենտներ պատրաստելու գործին։ («Հ. Գ.»)

—

Կ. Պօլիս, 29 յուլիսի

Պարսից դեսպանութիւնը յուլիսի 28-ին յանձնեց Բ. Դրանը մի յայտագիր, որով բողոքում է իբր թէ թիւրքերի դիտաւորութեան դէմ գրաւել Ուրմիան՝ և պահանջում է մաքրել վիճելի սահմանագծային շրջանը։ Արտաքին գործերի մինիստրը կանօնաւոր ճանաչեց պարսկական տեսակէտը և խոստացաւ կանօնաւորել այդ հարցը։

Տիեզերական պատրիարքարանը մեծ վէգիրին զանգատ տուեց բուլգարական եկեղեցական իշխանութիւնների գործողութիւնների վրա։

Երիտասարդ-թիւրքերի կօմիտէտը հրատարակեց կոչ, որով հրաւիրում է յոյներին և բուլգարներին հանգիստ լինել։ («Հ. Գ.»)

—

Իզզէթ-բէյին բռնելու համար, որը փախել էր անգլիական շոգենաւով, նրա ետևից գնաց մի զբօսանաւ երիտասարդ-թիւրքերի կաբինէտի անդամներով։ Անգլիական շոգենաւին հասան և պահանջեցին կապիտանից յանձնել իրանց Իզզէթ-բէյին։ Կապիտանը յայտնեց, որ նա պէտք է հրահանգներ ունենայ անգլիական դեսպանից։ Շուտով դեսպանից հրաման եկաւ՝ չը յանձնել Իզզէթ-բէյին և սրբութեամբ պահպանել ապաստարանի սկզբունքը։ Շոգենաւը անարգել շարունակեց իր ճանապարհը։ («Слово»)

—

«Бирж. Вѣд.» լրագրի Պարիզի թղթակիցը մօտ ժամանակներս մանրամասնօրէն հաղորդեց այն որոշումները, որոնք ընդունված էին Պարիզում թիւրքական յեղափոխական բոլոր կազմակերպութիւնների կօնգրեսում։ Համեմատելով այդ որոշումները սահմանադրութիւն մտցնելու և հիմնական օրէնքների մասին սուլթանի կողմից հրատարակված հրահանգների հետ, կարելի է նկատել, թէ ինչ են ձեռք բերել և դեռ ինչ է մնում ձեռք բերել երիտասարդ-թիւրքերի կուսակցութեանը։ Նրա գլխաւոր պարագլուխը, որ միևնոյն ժամանակ Պարիզում հրատարակվող երիտասարդ-թիւրքական երկու օրգանների խմբագիրն է, Ահմէդ-Րիզան, հարկաւոր է համարել այժմ գերմանական և ֆրանսիական լրագիրների միջոցով նոր յայտարարութիւն անել երիտասարդ-թիւրքերի անունից։

«Սուլթանի տուած սահմանադրութիւնը,—ասում է նա,—մեզ չէ գոհացնում, բայց մենք առ այժմ գոհ ենք և յոյս ունենք, որ մեզ կաջողվի կատարելագործել նրան բոլոր կազմակերպութիւնների համերաշխ գործունէութեամբ։ Մեր ցանկութիւնն է առաջադիմութիւն և բարենորոգումներ, յարմարեցրած նրանց մեր բարքերին և մեր օրէնքների ոգուն։ Մենք հաւատարիմ ենք մնում արևելեան քաղաքակրթութեան աւանդութիւններին և բնաւորութեանը։ Ահա թէ ինչու Արևմուտքից մենք վերցնում ենք նրա գիտական զարգացման արդիւնքը միայն։ Մեր բոլոր կազմակերպութիւնների համերաշխութիւնը երևաց հիանալի կերպով։ Մենք փոխադարձաբար իրար մատուցանում ենք մեր ծառայութիւնները։ Մենք ապստամբում ենք սուլթանի բռնակալական իշխանութեան դէմ, այլ ոչ թէ մեր երկրի սօցիալական ու կրօնական բարքերի դէմ։ Մենք ամենքս էլ ազատամիտներ ենք, բայց չենք կամենում վիրաւորել հին աւանդութիւնների հետևողներին։ Օտարերկրեայ միջամտութիւնը—ահա դա է միակ մեզ երկիւղ ներշնչում։ Իսկ Թիւրքիայում ապրող եւրօպացիներին պատճառ չը կայ վախենալու։ Յեղափոխականները ամեն կերպ կաշխատեն նրանց պաշտպանել, միայն թէ եւրօպական հիւպատոսները ոչ մի անմտածված բան չանէին»։

—

Թաւրիզ, 29 յուլիսի

Յուլիսի 27-ին տեղի ունէր ցանցառ հրացանաձգութիւն։ Շահի զօրքերը ռմբակոծեցին յեղափոխականների թաղը ռումբերով։ Յուլիսի 28-ին մինչև ցերեկվայ 6-րդ ժամը տեղի ունեցաւ միայն թնդանօթաձգութիւն մի քանի անգամ, ապա խաղաղութիւն սկսվեց։ Գիշերը սպասվում է, որ քաղաք կը մտնի Սիփեհտար Նասրուս-Սալթանէի հեծելազօրքը։ Կողոպուտները կառաջադեան ձիաւորների կողմից շարունակվում են։ («Հ. Գ.»)

—

Թաւրիզից հեռագրում են „Нов. Вр.“ լրագրին յուլիսի 25-ին.

Ամբողջ շաբաթը գործի դրութիւնը այստեղ չը փոխվեց։ Անիշխանութիւնը մի տեսակ երկարատև բնաւորութիւն ստացաւ և դրականապէս դժուար է որոշել՝ երբ և ինչպէս կը դադարէ նա. —ևս առաւել դժուար է, որովհետև կառավարչական զօրքերն ևս շատ դէպքերում ոչնչով չեն զանազանվում մարօդէրներից և անընդունակ են կարգ հաստատել։ Իշխանութիւնները թագնվել են և վախկոտութեամբ արտայայտում են իրանց գործունէութիւնը միայն այն ժամանակամիջոցներում, երբ թուլանում է ներքին կռիւը։ Յուլիսի 22-ից կողոպուտները և հրացանաձգութիւնը սաստկացան։ Տեղական յեղափոխականները այդ օրը նշանաւոր կորուստներ ունեցան։ Երկրորդ օրը, յուլիսի 23-ին, վաղ առաւօտեան քաղաքում ոռը ու կռիւով շրջում էին ժողովրդի խմբեր «Ալի» աղաղակելով։ Առաւօտեան ժամը 10-ին, քաղաքի 11 ընդդիմադիր թաղերից խմբեր, դրօշակներով, հոգևորականութեան առաջնորդութեամբ ուղղվեցին հայոց թաղը և այստեղ ժողով կազմեցին։ Որոշվեց, որ ամբողջ քաղաքը գնայ հիւպատոսներից մէկի մօտ և խնդրէ առնել քաղաքը իր պետութեան հովանաւորութեան ներքոյ։ Բուռն վէճեր ծագեցին այն հարցի առիթով, թէ ո՛ր պետութեան դիմել—Անգլիայի՞ն, Թիւրքիային, թէ Ռուսաստանին։ Թիւրքաց հիւպատոսը վերջին երկու օրվայ ընթացքում սաստիկ ագիտացիա էր մղում ժողովրդի մէջ, առաջարկելով իր միջնորդութիւնը։

Վերջին օրերի խիստ կարևոր դէպքն է երիտասարդ-թիւրքերի գործակալների Թաւրիզ գալը։ Նրանք անմիջապէս ջերմ քարոզ սկսեցին այն մասին, թէ մուսուլման պետութիւնները պէտք է միանան ի մի ընտանիք, մի ազատամիտ սահմանադրութեան հովանու ներքոյ։ Չերաշխաւորելով այդ լուրի ճշտութեան մասին, թղթակիցը հաղորդում է, թէ յամառ կերպով խօսում են, որ հայկական Դաշնակցութեան տեղական կօմիտէտը որոշել է ձեռք-ձեռքի տուած գործել երիտասարդ-թիւրքերի հետ (?)։ Երիտասարդ-թիւրքերի ագենտների ժամանման հետ միաժամանակ հասաւ լուր, թէ թիւրքաց զօրքերը գրաւում են Սալմաստը։

—

„Биржев. Вѣд“ լրագիրը հաղորդում է, թէ Թէհրանի ռուսաց դեսպան Հարտվիգի հրաժարման լուրը հաստատվում է։ («Р. У.»)

—

Թիֆլիսում խօլերա

Յուլիսի 29-ին, առ. ժամը 9-ի մօտերը, Բագուից եկած երկաթուղային ստորին ծառայող Սամարայի նահ. գիւղացի Կուզմա Սիմաևը հիւանդացաւ՝ դատելով նշաններից՝ խօլերայով։ Հիւանդը խմեց խինայով և ինչոր հեղուկով խառն օղի, որից յետոյ նա սկսեց այլանդակվել և ջղաձգութիւն երևան հանել, և երբ նրան տարան երկաթուղային հիւանդանոց, ճանապարհին մեռաւ։ Նրա բնակարանում ախտահանութիւն կատարելու համար միջոցներ են ձեռք առնված։

—

Լէնքօրան, 29 յուլիսի

Յուլիսի 28-ին Բագուից եկած «Ալբօ» նաւի մէջ գտնվեց երկու ռումբ։ Երկու հոգի ձերբակալված են։ („Б.“)

—

Կ. Պօլսից «Веч.» լրագրին հեռագրում են.

«Ամբողջ հետաքրքրութիւնը կենտրոնացած է Աբդիւլ-Համիդի հիւանդութեան վրա։ Պալատից ամեն րոպէ տեղեկութիւններ են ստացվում, թէ սուլթանը թուլանում է ժամ առ ժամ, որ նա շարունակ ուշաթափվում է և որ ամեն րոպէ կարելի է կատաստրօֆա սպասել։ Այս անգամ ոչ ոք չէ մտածում, որ Աբդիւլ-Համիդի հիւանդութիւնը դիպլօմատիական է հանդիսանում։ Անգամ երիտասարդ-թիւրքերը, որոնք առհասարակ մեծ անվստահութեամբ են վերաբերվում դէպի սուլթանը, չեն թագցնում, որ սուլթանի հիւանդութիւնը շատ լուրջ է, և որ Թիւրքիան պէտք է մտածէ գահաժառանգի հարցի մասին։

Երիտասարդ-Թիւրքերն առաջ են մղում՝ իբրև գահաժառանգի՝ սուլթանի մեծ եղբայր պրինց Րեշադին, ցանկանալով այդպիսով փոխել գահաժառանգութեան օրէնքը, որի համաձայն գահաժառանգ հանդիսանում է սուլթանի սպանված Մուրադ-Իւսուֆ-Իզզէդդինի մեծ որդին։

Պրինց Րեշադի պատկերները և լուսանկարչական այցետոմսերը երիտասարդ-Թիւրքերը տարածում են ազգաբնակութեան մէջ մեծ յաջողութեամբ։ Փողոցներում, սրճարաններում, ամենուրեք, ուր ժողովված է բազմութիւն, հանդէս են գալիս երիտասարդ-Թիւրքերի հռետորները և ագիտացիա են մղում Րեշադի համար։

Հէնց պալատում հնարաւոր կատաստրօֆայի դէպքում երիտասարդ Թիւրքերը ձեռք են առել եռանդուն միջոցներ, որոնք նպատակ ունեն սուլթանական անհամար հարստութիւնները խժռելու առաջն առնել Աբդիւլ-Համիդի մերձաւորներից։

Երիտասարդ-Թիւրքերի կօմիտէտը մեծ ուշադրութիւն է դարձնում մամուլի վրա. նա ի նպաստ երիտասարդ-Թիւրքերի շարժման երդւեցրեց երիտասարդ-Թիւրքերի լրագիրների բոլոր խմբագիրներին և հրատարակիչներին։

Հին ռէժիմի կողմնակիցները այդ առիթով ծաղրում են, մատնանշելով որ երիտասարդ-Թիւրքերի կօմիտէտը վստահ չէ իր կողմնակիցների շիտակութեանը ու անկեղծութեանը, թէև կշտամբվում են միշտապէս հին Թիւրքերը յափշտակութիւնների, կողոպուտների և կաշառակերութեան մէջ։ Այս հեգնանքը չէ խանգարում երիտասարդ-Թիւրքերին երկրի գործնական տէրերը մնալ, ինչպէս ընդունում են այդ թէ իրանք Թիւրքերը, թէ օտարազգի բոլոր հիւպատոսարանները։ Երիտասարդ-Թիւրքերի բանակի մէջ էլ աչքի են զարնվում երկու հոսանք. զուտ երիտասարդ Թիւրքական, որ կանգնած է ամենալայնածաւալ լիբէրալ բարենորոգումների հողի վրա, կօսմօպօլիտիզմի ոգով, և ազգայնական, որ ձգտում է վերածնելու Թիւրքիան լայն բարենորոգումների ճանապարհով, բայց ընդ սմին ընդգծում է օսմանեան մեծ պետութիւն ստեղծելը՝ վերադարձնելով նրան Արևելեան Ռումէլիան, Բօսնիան և Հերցեգովինան»։

—

«Новое Время»-ին հասած լուրերի համաձայն, եթէ Կովկասի Փոխարքայ կոմս Վօրօնցօվ-Դաշկօվի առողջութիւնը թոյլ կը տայ, նա Պետերբուրգ կը գնայ գալիք շաբաթվայ վերջը։ Նրա հետ կը մեկնեն նրա դիւանապետ Պետերսօնը, որը, ինչպէս յամառօրէն պնդում են, իր ծառայութեան տեղն այլ ևս չի վերադառնայ։ Սրա հետ միասին խօսք է լինում նաև Կովկասի բարձր վարչութեան մէջ փոփոխութիւններ մտցնելու մասին այն մտքով, որ երբ փոխարքայութիւնը փոխարինվելու է գլխաւոր հրամանատար նշանակելով։ Կոմս Վօրօնցօվ-Դաշկօվի յաջորդի վրա բարձր շրջաններում կանգ չեն առնում, բայց գեն. Միլլեր-Զակոմէլսկու շանսերը վերջին օրերս մի փոքր իջան։ («Р. У.»)

—

(Հեռագրով)

Արխանգելսկ, 25 յուլիսի

Ազատվել եմ, խնդրեմ չը մերժել ինձ ճանապարհածախս, գալու Կովկաս։ Ես կը վճարեմ, երբ կը գամ Թիֆլիս. այժմ չունեմ։ Յոյս ունեմ չէք մերժի։

Մուղունեան

Ծանօթ.—Խմբագրութիւնը հնարաւորութիւն չունենալով՝ տպում է այս հեռագիրը. գուցէ Մուղունեանին օգնել ցանկացող լինի։

—

Կ. Պօլսի «Լրագիր» օրաթերթում, որ լոյս տեսաւ սահմանադրութիւն հրատարակվելուց յետոյ, տպված է յայտնի հայ փաստաբան

Արթին Քայսէրլեան էֆէնդու հետևեալ դիմումը Թիւրք ժողովրդին.

«Գործենք որոշ պլանով և չը շտապելով։ Աստուած չանի, որ մեզ դժբաղդութիւն պատահի։ Քիչ խօսենք, բայց շատ մտածենք։ Զգացմունքներով չը տարվենք, այլ ամեն բանում հնազանդվենք միայն խելացիութեան»։

Լրագիրը, բերելով այս կոչը, աւելացնում է իր կողմից, որ, գործադրելով յարգելի Արթին էֆէնդու պայմանները, կասկած չէ կարող լինել, որ վերածնված սահմանադրութիւնը կը լինի մշտական, անփոփոխելի։ («Բ.»)

ՍՈՒԼԹԱՆԻ ՔՐՈՋ ՈՐԴՈՒ ՅՈՒՇՏԵՍՈՒԹԻՒՆԸ

Չը նայելով երիտասարդ-Թիւրքերի արած նուաճումներին Թիւրքական ժողովրդի ազատագրութեան գործում, այնուամենայնիւ նրա ղեկավարները չափազանց զգուշաւորութեամբ են վերաբերվում կորզված յաղթանակին և ապագայի նկատմամբ այնքան էլ լաւատես չեն։ «Рѣчь» լրագրի պարիզեան թղթակիցը այդ առիթով գրում է հետևեալը.

«Ես բաւականութիւն ունեցայ ընդունվելու սուլթան Աբդիւլ-Համիդի քրոջ որդու արքայազն Սաբահէդդինի մօտ, որը շարունակում է Պարիզից ղեկավարել երիտասարդ-Թիւրքերի շարժումը օսմանեան կայսրութեան մէջ։ Բանից երևում է, որ, լրագրական տեղեկութիւնների հակառակ, արքայազնը ամենևին դեռ միտք չունի վերադառնալ հայածանքից և անձամբ հանդէս գալ Պօլսում եթէ ոչ որպէս արքայական ցեղի անդամ, գոնէ սահմանադրութեան և ապակենտրօնացման օսմանեան լիգայի նախագահի դերում, որը նա այնչափ եռանդով կատարում էր Պարիզում 1900 թւին։

— Բայց միթէ, արքայազն, դուք աւելի նպատակայարմար չէք գտնում գործել յօգուտ ձեր գաւակների իր տեղում, քան հեռուից։

Այդ բնական հարցին Սաբահէդդինը, որ գեղեցիկ ձևեր ունեցող երեսուն տարեկան մի երիտասարդ է, կենսունակ, աշխուժաղէմ և փայլուն սև աչքերով, բացասաբար թօթվում է գլուխը։

—Ոչ, այժմ դեռ ես նպատակայարմար է պահպանել արտասահմանեան մեր ամբողջ կազմակերպութիւնը՝ սպասելով մերձաւոր անցքերին։ Ի հարկէ, հարկաւոր է գործել իր տեղում ևս։ Բայց ընդհանուր կառավարութեան համար հեռուից աւելի լաւ է երևում։ Եւ ես առ այժմ մնում եմ Պարիզում, նոյնը և իմ գործակիցներից մի քանիսը։ Ի հարկէ, մեր վերադարձը այժմ արդէն մօտ է։ Սակայն մենք կը վերադառնանք լոկ այն ժամանակ, երբ վերջնականապէս կանգ կառնենք երես առ երես երկու դէպքերից մէկն ու մէկի առջև. կամ սահմանադրութեան պահպանութեան ու նրա բոլոր օրէնքների գործադրութեան համար հիմնաւոր և անդրդուելի երաշխաւորութիւններ կունենանք և կամ թէ ստիպված կը լինենք վերջին ջանքերի դիմել հին կազմը վերջնականապէս տապալելու համար։ Առաջին դէպքում մենք վայր կը դնենք զէնքերը և կը վերադառնանք հայրենիք խաղաղ, կուլտուրական գործունէութեան համար, իսկ երկրորդում՝ մենք կը վերադառնանք այնտեղ զէնքը ձեռքներիս։

Արքայազնի անվստահութիւնը չէ համապատասխանում Կ. Պօլսում տիրող ընդհանուր ցնծութեան մասին ստացվող լուրերին։ Բայց նա, գուցէ, մասամբ բացատրվում է Սաբահէդդինի կողմից դէպի սուլթանն ունեցած անձնական զգացմունքներով։ Չէ որ արքայազնին վերագրում էին նոյնիսկ գահաժառանգութեան ձգտումներ։

— Դա զրպարտութիւն է։ Ես ոչ մի իրաւունք չունեմ գահաժառանգութեան, ինչպէս և իրաւունք չունի արքայազն Բուրհանէդդինը, որին Աբդիւլ-Համիդը աշխատում է գահաժառանգ դարձնել։ Օրինական գահաժառանգը պէտք է լինի Աբդիւլ-Համիդի եղբայր Րեշադը։ Երիտասարդ-Թիւրքերը չեն ուզում Բուրհանէդդինին և սուլթանը այժմ արդէն անզօր է թագը ապահովել նրա համար։

Ինչ վերաբերում է իրան Աբդիւլ-Համիդին, օսմանեան ընդդիմադիր կուսակցութիւնները իրանց դեկտեմբերեան կոնգրեսում՝ Պարիզում վճռեցին հրաժարեցնել տալ նրան գահից։ Այժմ էլ նա դեռ ևս ամենևին ելք չէ կացել այդ մտքից։ Առաջին օրերի լօյալ ցոյցերը Կ. Պօլսում բոլորովին չունեցան այն ընդհանուր բնաւորութիւնը, որը ուզում էին վերագրել նրանց օտարերկրեայ թղթակիցները։ Ի հարկէ, երիտասարդ-Թիւրքերը ցանկանում են նախ և առաջ խուսափել բարդութիւններից և նրանք այդ պատճառով սիրով թոյլ կը տան սուլթանին շարունակել իր թագաւորութիւնը, եթէ նա ընդհատելու լինի այն բոլոր գեղծումները, որոնք հիմք էին տալիս պահանջելու նրա հրաժարեցումը։ Սակայն նարելի՞ բան է այդ։

— Իմ յոռետեսութիւնը, — շարունակեց Սաբահէդդինը,—արդարանում է Պօլսից ստացված տեղեկութիւններով։ Սուլթանը ի նկատի ունի միայն ժամանակաւորապէս զոհացում տալ հասարակական կարծիքին և օգուտ քաղել առաջին հնարաւորութիւնից կրկին անգամ ճնշելու նրա բոլոր արտայայտութիւնները։ Նա հեռացրեց այն մինիստրներին ու պաշտօնեաներին, որոնք ներկայ մոմենտում կարող էին նրան ամենից աւելի վարկաբեկ անել, բայց հին կամարիլլան շարունակում է ծածկաբար գործել առաջվայ նման։ Իսկ գլխաւորը, որ արդարացնում է մեր կասկածները,—այդ 20,000 անոց ալբանական գվարդիան է, որ մինչև այսօր էլ շրջապատում է Ելդըզ-Քեօշկը և հաւատարիմ մնում սուլթանին ու կամարիլլային, հակառակ լրագրական այն լուրերի՝ թէ խլրտումն է ընկել ալբանացիների մէջ։ Այդ գվարդիան ամենից լուրջ վտանգն է թէ սահմանադրութեան, թէ ժողովրդի և թէ կանոնաւոր զօրքի համար, որոնք կը ցանկանան պաշտպանել սահմանադրութիւնը։ Սուլթանը քան թէ ուխտում էր սահմանադրութեանը դանփակ, առանձնացած՝ չէյխ-իւլ իսլամի հետ միասին, որ իր առաջ քաշած մարդն է, աւելի լաւ կանէր եթէ տար մի ուրիշ ապացոյց իր անկեղծութեան և արձակէր ալբանական գվարդիան։ Հարկ չը կայ ասելու, որ երիտասարդ Թիւրքերը պահանջելու են այդ երաշխաւորութիւնը և կաշխատեն ձեռք բերել նրան։

— Ձեր ասելով՝ նշանակում է դեռ ևս կռիւ պիտի տեղի ունենայ։

— Այո, և ես վախենում եմ, որ այդ կռիւը լինի երկարատև ու ծանր։ Մինչ լրագիրներն ու ժողովուրդը փողոցներում ցնծում են, սուլթանը, հաւանօրէն, պատրաստվում է դիմադրութիւն ցոյց տալ։ Սահմանադրութիւնը կարող է գոյութիւն ունենալ թղթի վրա, բայց իրապէս նա չի յաջողի օգտվելու նրա այն յօդուածից, որը թոյլատրում է ընդհատել քաղաքացիական օրէնքների գործողութիւնները յուզումների և անկարգութիւնների դէպքում։ 1877 թւականի պատմութիւնը կարող է կրկնվել. պարլամենտի արձակումը և վերադարձ դէպի հին բռնակալական ու ոստիկանական ռեժիմը։

Եւ արքայազն Սաբահէդդինը երկիւղ կրելով հիասթափութիւնից, գերադաս է համարում անձնատուր չը լինել լաւատեսութեան, որը այնքան աղմուկներով արտայայտում են այժմ իր հայրենակիցները Պօլսում։ Д.

ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆԸ ՄԱՅՐ-ԵԿԵՂԵՑՒՈՅՆ ՄԷՋ

Կում-Կափուի պատրիարքանիստ ընդարձակածաւալ Մայր Եկեղեցին իր շրջափակնիլով նեղ կուգար ժողովրդեան և օտարազգիներու այն յոգնախուռն ու ծովածաւալ բազմութեան, որ եկած էր իր սրտագին շնորհակալիքն ու մաղթանքները յայտնելու բարձրեալ Աստուծոյ այն մեծ ու անակնունելի շնորհին, օսմ. սահմանադրութեան վերահաստատման առթիւ, որուն պարգևումովը իր միլիոնաւոր հաւատարիմ հպատակներուն և ի մասնաւորի ամբողջ հայ ազգին սիրտը լեցուց անխառն ուրախութեամբ։

Ժամը 2 ին արդէն իսկ պատրաստ էին պատրիարքարանի դահլիճին մէջ մայրաքաղաքս գտնուող գրեթէ բոլոր եպիսկոպոսները, վարդապետներն ու բազմաթիւ քահանաներ, որոնք ժողովրդեան խանդավառ ծափերուն մէջ իջան եկեղեցի առաջնորդութեամբ դպիրներու։

Պատր. նորընտիր տեղապահ Դուրեան սրբազան քիչ մը յապաղած ըլլալով ներկայ եկեղեցականները Մանկունի սրբազանի յանձնած էին նախագահութիւնը, սակայն Միսակ էֆ. Սուրեանի այն աղաղակին վրայ, թէ «Մանկունին պէտք չէ նախագահէ, այն անարժան եկեղեցականը պէտք չէ որ ազգը ներկայացնէ, ասանկ հանդիսաւոր օր մը պէտք է որ մեր ամենէն վշտաչարչար եկեղեցականը, ճշմարիտ ու ազգասէր, մաքուր ու անբիծ Մկրտիչ եպիսկոպոս Վեհապետեանը նախագահէ»,—հազարաւոր բերաններէ արձագանգուեցաւ թէ՝ «Այո, իրաւունք ունի, Մանկունին չենք ուզեր, Վեհապետեանը թող նախագահէ»։ Բայց ոչ ոքի նախագահութեան պէտք չմնաց, որովհետև նոյն միջոցին ժողովրդեան խանդավառ ծափերուն ու «կեցցէ»-ներուն մէջ ներս մտնելով Դուրեան սրբազան իր արժանաւոր տեղը կը գրաւէր։ Դպիրները նախ և առաջ երգեցին «Թագաւորեաց Աստուած ի վերայ հեթանոսաց» շարականը, ուրկէ վերջ Տ. Եղնիկ վրդ. Պապաեան և ապա Տ. Մկրտիչ արքեպ. Վեհապետեան կարդացին մարգարէութեանց ու աւետարանին այն մասերը, որով կայսրը սիրել ու անոր հնազանդիլ կը պատուիրուի։

Աւետարանի ընթերցումէն վերջ սեղանին վրայ ելաւ Դուրեան սրբազան, բայց հազիւ թէ բերանը բացած՝ ժողովրդեան ընդհանուր ու բարձրաձայն փափագին վրայ ընտիրուեցաւ տաճարին քովընտի ամբիոնը բարձրանալով խօսիլ իր քարոզը, որ գրական գեղեցիկ ու գոհար ասութիւններու հաւաքածոյ մըն էր, հայրենասիրական վառ ու անկեղծ զգացումներով տոգորուած։ Պատր. նորընտիր համակրելի տեղապահ սրբազանը, յայտնապէս յուզուած, ի զուր ինքզինքը զսպել կը ջանար. «Այսքան ուրախ սրտերու և լացող աչքերու առջև ես ալ յուզեալ սրտով կուգամ քանի մը խօսք ըսելու իմ սիրելի հայ ժողովուրդիս. կը զգամ ամենուդ ալ զգացումներուն զեղումը և արցունքներու յորդումը։ Մինչև հիմա հայ ժողովուրդը մութի և խաւարի մէջ կը նստէր, այո, «Ես նստէի ի խաւարի և ի ստուերս մահու»։ Հայ ժողովուրդը կը հեծէր, կը նեղուէր, կը չարչարուէր, բայց եկեղեցին կաղօթէր անոր համար, այո, ամեն անգամ որ դուք կը լռէիք, սա սեղանին վրայէն ձայն մը կը գոչէր. «Ազատութիւն եղբարց մերոց գերելոց»։ Այդ ազատութիւնը, եղբարք, պարգևեց մեզ ահա մեր սիրեցեալ վեհապետ սուլթան Աբդիւլ-Համիդ խան Բ. իր հաստատած սահմանադրութեամբ։ Վեհ. սուլթանը ազատութի՛ւն, եղբայրութի՛ւն, հաւասարութի՛ւն շնորհեց իր հպատակներուն։ Պէտք է շնորհակալ ըլլանք և օրհնենք զինքը։ Մեր եկեղեցին մեր նահատակներուն ու մարտիրոսներուն արիւնովը հիմնուած է։ Աղօթենք անոնց հոգիներուն համար ալ։ (Ժողովուրդը սրտեռանդ կը գոչէր. «Աստուած անսասան պահէ եկեղեցին, օրհնեալ ըլլայ նահատակներու յիշատակը»)։ Հայ ժողովուրդը, որ դարերէ ի վեր պահած է օսմ. պետութեան հանդէպ ունեցած իր անխախտ հաւատարմութիւնը, այս փառաւոր առթիւ իր ճակատը կը խոնարհեցնէ անոր փառաշուք գահին առջև»։ («Կեցցէ վեհ. սուլթանը, կեցցէ ազատութիւն, կեցցէ սահմանադրութիւն» աղաղակներ ու ծափեր ամեն կողմէ. «կեցցէ Դուրեան, անկցի Օրմանեան»)։

Դուրեան սրբազանէն վերջ ամբիոնին վրայ երևցաւ հեծելազօրաց տեղակալ Կադրի բէյ, հայրենասէր և համակրելի երիտասարդ մը, որ խօսքը ժողովուրդին ուղղելով ըսաւ թէ՝ «պէտք է մոռնանք անցեալին տխուր յիշատակները և ամենքս իրարու եղբայրակցած ջանանք յառաջացնել և զարգացնել մեր երկիրը։ Մենք ամենքս ալ հայրենակից եղբայրներ ենք, պէտք է որ ձեռք ձեռքի տալով աշխատինք մեր երկրին բարգաւաճման, մայր հայրենիքին օգտին համար։ Օսմ. սահմանադրութեան այս վերահաստատման մէջ մեծ բաժին ունին մեր հայ եղբայրները, որոնք շատ արիւններ թափեցին, շատ նահատակներ տուին։ Բայց ասկից վերջ վեհ. կայսեր նուիրական խոստման համաձայն ալ խաղաղութի՛ւն, անդորրութի՛ւն ու արդարութի՛ւն միայն պիտի տիրէ բովանդակ Թիւրքիոյ ամեն մէկ կողմը։ Ուրեմն, կեցցէ վեհ. սուլթանը, կեցցէ սահմանադրութիւն, կեցցէ հայութիւն, կեցցէ հաւասարութիւն»։

Որոտագին կեցցէներ ու ծափեր արձագանգեցին ու խեղդեցին Կադրի-բէյի վերջին խօսքերը։

Ապա ամբիոն ելաւ դոկտ. Վահրամ էֆ. Թորգոմեան և յուզեալ շեշտերով ու շարժումներով գեղեցիկ ատենախօսութիւն մը ըրաւ արտասուաթոր աչքերով իր ու հայ ազգին ուրախութիւնը յայտնելով սահմանադրութեան վերահաստատման առթիւ, որուն յիսնամեակն էր երէկ։ Յորդորեց ժողովուրդը սիրով ու եղբայրութեամբ ապրիլ իրարու հետ, սիրել ու պահպանել սահմանադրութիւնը, որ զմեզ բարձրացուց։ Երախտագիտութեամբ յիշատակեց Ցակոբեանի, Օտեանի, Աղաթօնի, Խրիմեանի և Վարժապետեանի խնկելի անունները։ Թուեց անոնց ազգասիրական եռանդն ու գործունէութիւնը, և անոնց յիշատակին օրհնութիւն ու հոգիներուն հանգիստ հայցեց, և գոչեց. «կեցցէ վեհ. սուլթանը, կեցցէ օսմ. հայրենիքը և ազատութիւնը», որուն պատասխանեց ժողովուրդը ծափերով ու «կեցցէ»-ներով։ Յետոյ դպիրներուն կողմէ երգուեցաւ Համիդիէ մարշը և «Արիք, օսմանցիք, յառաջ ընթանանք, սահմանադրութեան նոր բարև մ'ալ տանք» ազգասիրական երգը։

Ապա պատր. ժողովականներու և ժողովրդեան ստուար բազմութիւն մը պատրիարքարանին դահլիճը ելլելով շնորհաւորութիւններ ուղղեց պատր. նորընտիր տեղապահ բարձր. Եղիշէ եպիսկ. Դուրեանի և կարողութիւն մաղթեց անոր։

Քիչ վերջ Կադրի-բէյ կարճ բանախօսութիւն մը ընելով շեշտեց հաւատարմութեան, աշխատութեան և յառաջդիմութեան պէտքը։

Պօղոս էֆ. Քէրէստէճեանին Թուրքերէն բարեմաղթութենէն վերջ, Ստեփան էֆէնդի Կուրտիկեան վեհափառ կայսեր և սահմանադրութեան ձօնուած Թուրքերէն գեղեցիկ ուղերձ մը կարդաց և ծափահարուեցաւ ներկաներէն։ Ապա խօսք առաւ նշանաւոր բժշկապետ պրոֆ. Ցակոբոս էֆ. Ճէճիզեան, յիշելով թէ հայոց ազգին մինքան տքնութիւնները, նեղութիւններն ու թափուած արիւնները ի զուր չեն, ըսաւ, թէ ասկէ վերջ ազատ ու անկաշկանդ պիտի աշխատի իր ազգին և օսմ. պետութեան զարգացման ու յառաջացման։ «Սրտագին ողջունենք այս դարը. Աստուած օրհնէ վեհ. սուլթանն ու օսմ. գահը։ Եւրոպացիները, որոնք զմեզ անջատել կը ճգնէին մեր սիրելի վեհապետէն, թող ամչնան իրենց ըրածին վրայ, թող նախանձին մեր փառքին ու բարձրացումին վրայ»։ Բուռն ծափահարութիւններով ողջունուեցան պրոֆեսօրին խօսքերը։

Նշան էֆ. Ճիվանեան (Հորոս) Փանոսեանի մէկ ոտանաւորը կարդաց, որ Կուրտիկեան էֆ. ի կողմէ Թուրքերէնի թարգմանուեցաւ։ Տ. Յովհ. ա. ք. Մկրեան, Խրիմեանի և Վարժապետեանի յիշատակն օրհնելով, կարողութիւն մաղթեց Եղիշէ սրբազանի։

Պերայի վարժարաններու տեսուչ Գրիգոր էֆ. Մարգարեան խօսք առնելով ըսաւ, թէ ժամանակաւորապէս զգացուած է Թիւրք հայրենակիցներու Բալըքլը գերեզմանատան մէջ հայ նահատակներն օրհնել տալէն, ուստի ինքն ալ ի դիմաց խասգիւղցիներուն, երբ և նախկին թաղեցի, փափագ յայտնեց, որ ազգին արժանաւոր եկեղեցականներէն մէկը օգոստոս 14-ի օրը յատուկ պատարագ մատուցանէ նոյն գիւղին մէջ 1896-ին նահատակուած մեր հայ եղբայրներուն ուսիրելիներուն հոգւոյն համար և ապա թափօրով Շիշլիի ազգ. գերեզմանատունն երթալով օրհնեն այդ նահատակներուն գերեզմանները։ Շատեր արտասուաթոր աչքերով շնորհակալութիւն յայտնեցին Մարգարեան էֆ.-ի այս բանաւոր առաջարկին։ Ամեն ճշմարիտ հայ մէկզմէկ կը շնորհաւորէր և կողջագուրէր այս երջանիկ օրուան արժանացած ըլլալնուն համար։

Թիւրք հայրենասէր Նէջաթի բէյ թէ պատրիարքարանի և թէ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ գեղեցիկ բանախօսութիւններ ընելով շնորհաւորեց հայ ազգը, որ իր արեամբ իսկ արժանացաւ իր ազատութեան, օսմանցի հայրենակից եղբայրներէն քայլ մըն ալ աւելի առաջ անցնելով քաղաքակրթութեան ճամբուն մէջ։

Յորդորեց հայերը, որ միութեամբ ու խոհականութեամբ գործեն իրենց հետ։ Որովհետև ոչ ոք կարող է սիրով միացեալ ուժին դէմ խոչընդոտ յարուցանել։

(«Արևելք»)

ՔԱՂՈՒԱԾՆԵՐ Կ. ՊՕԼՍԻ ՀԱՅ ԼՐԱԳԻՐՆԵՐԻՑ

Մեր մեծայարգ պաշտօնակիցը «Բիւզանդիոն» իր երէկի թիւով կառաջարկէ, որպէս զի վերջին դէպքերու միջոցին մեռած ընդհանուր հայ զոհերուն համար հոգեհանգստեան հանդիսաւոր պաշտօն կատարուի Թիւրքիոյ ամեն եկեղեցիներուն մէջ, յառաջիկայ երկուշաբթի, յուլիս 21, Վարդավառի տօնին երկրորդ օրը, մեռելոց, և ամենայն երկիւղածութեամբ և հանդարտութեամբ աղօթել առ Աստուած, որ նոյն հազարաւոր անմեղ նահատակներուն արիւնը վայրապար թափուած չըլլայ, այլ մշտապէս պտղաբերի, արդիւնաւորուի վերածնութեան բովանդակ օսմանեան երկրին և նահատակեալ հայ ազգին։

Մեր մեծայարգ պաշտօնակցին այս առաջարկը սիրով կարձանագրենք և ձայնակցելով մենք ալ մեր կողմէն կառաջարկենք, որ նոյն օրը անխտիր փակ պահեն բոլոր գործատեղիները, և հանգիստ տան ամեն կարգի աշխատաւորներու։ Նոյնպէս կառաջարկենք, որ նոյն օրը թափօր մը կազմուի դէպի Շիշլիի ազգ. գերեզմանատունը և հոն ալ հոգեհանգստեան պաշտօն մը կատարուի։ Այս առթիւ բարեսէրներ կրնան իրենց նուէրները նոյն օրը հոն դրուած պնակի մը մէջ ձգել՝ ի նպաստ հայ նահատակներու յիշատակը յաւերժացնող շիրիմի մը կանգնումին, որու մասին արդէն ակնցի հայրենասէր ազգային մը խմբագրութեանս ղրկած էր իր անդրանիկ նուէրը։ Այս նուէրները, հետզհետէ պիտի յանձնուին նորընտիր պատր. տեղապահ բարձր. տ. Եղիշէ ս. եպիսկոպոսի։ («Արևելք»)

—

Ուրախութեամբ կը ծանուցանենք թէ հայ վաճառական դասակարգէն Յարութիւն էֆ. Սէլիեան խմբագրութեանս ուղղած յուզիչ նամակով մը կոչում կընէ հայ ազգին, որպէսզի բանտէն նոր արձակուած հայ կարօտ դժբախտներուն ի նպաստ հանգանակութիւն մը բացուի, որուն համար ինքը տասը օսմ. ոսկի տրամադրելի կընէ։ Հաւաքուած գումարը՝ այդ դժբախտներուն բաշխելու մասին մինչև որ տնօրինութիւն մը ըլլայ պատր. տեղապահ Դուրեան սրբազանէ, փափագողներ կրնան իրենց նուէրը փութացնել Սէլիեան վաճառատունը, Պասաժ Քաթըրճը-օղլու, թիւ 29—30։ Կը սիրենք յուսալ թէ անոք, անօգնական և անգործ թշուառներուն անմիջական սփոփանք մը առթած ըլլալու համար՝ շատեր պիտի ժամանակին իրենց սիրայօժար նուէրներով։ («Արևելք»)

—

Երէկ, Դուրեան սրբազանի որոշմամբ, տ. Գէորգ արքեպ. Երէցեան, տ. Գաբրիէլ արքեպիսկ. Ճէվահիրճեան և Դուրեան և Պալագեան վարդապետները ինչպէս նաև Գաբրիէլ Նորատունկեան և Տիրան Աշնան և Ա. Սուրէնեան էֆէնդիները Բ. Դուռ երթալով մեծ եպարքոս բարձր. Սաիդ-փաշայի մատուցին ամբողջ հայ ազգին երախտագիտական ու շնորհապարտական զգացումներն արտայայտող ուղերձը զոր Սաիդ փաշան խոստացաւ անձամբ մատուցանել վեհ. կայսեր։

Ժողովրդեան մէջ ցոյցեր եղան պատրիարքարանի գործակատար Արիս Ֆէնճեանի դէմ, որուն համար կըսուէր թէ պատրիարքարանի պատգամաւորութեան հետ Բ. Դուռը պիտի երթայ հայ ժողովրդեան ուղերձը մատուցանելու։ Պալագեան հայր սուրբ հանդարտեցուց ժողովուրդը, «անիկա հոս չէ, փախաւ» ըսելով։ Կրօն. ժողովին ատենապետները, ժողովրդեան փափագին վրայ, չընկերացան այդ պատգամաւորութեան։

—

Ազգանայի առաջնորդ տ. Մուշեղ եպ. երէկ Հայդար-Փաշա ժամանեց, ուր բազմաթիւ համակիրներու կողմէ կառքերով դիմաւորուելով առաջնորդուեցաւ Կում-Կափու և Մայր-Եկեղեցի մտնելով՝ խանդավառ խօսքերով ուրախութիւն յայտնեց սահմանադրութեան վերահաստատման և հայ ազգին ազատութեան համար, յորդորելով ժողովուրդը զգուշանալ չափազանց ցոյցերէ և միշտ աղօթել խաղաղութեան պահպանման և վեհ. կայսեր կենաց համար։

Տ. Մուշեղ սրբազան, պատր. տեղապահ սրբազանին կարգադրութեամբ, Կուրուչէշմէի եկեղեցիին առժամեայ քարոզիչ կարգուեցաւ և այս կիրակի օր հանդիսաւոր ապատարագ պիտի մատուցանէ։

—

Պատրիարքարանէ հետևեալ շրջաբերականը ղրկուած է մայրաքաղաքիս թաղխորհուրդներուն.

«Օգոստափառ կայսեր անհուն շնորհաց, օսմ. սահմանադրական օրինաց հռչակման և քաղաքական յանցաւորներու ներման առթիւ և ըստ որոշման կեդր. վարչութեան կրօն. ժողովոյ, կը յանձնարարենք առաջիկայ կիրակի օր, Վարդավառի տօնին, ձեր եկեղեցիին մէջ յատուկ հանդիսաւորութեամբ մաղթանք և աղօթք ընել Ն. վեհափառութեան արևշատութեան և օսմ. փառապանծ գահուն հաստատութեան համար և քարոզութեամբ բացատրել կայս. խնկագին շնորհները»։

—

Զորսուկէս տարիէ ի վեր քմահաճ կարգադրութեամբ դադրած հայ-բողոքականաց վարչական ժողովը մեր օգոստափառ կայսեր պարգևած սահմանադրութեան շնորհիւ ի նիստ գումարուեցաւ Բայըըլ-Հաուզի մէջ և ազգապետ Յակոբ էֆ. Պօյաճեանի հրաժարականը պահանջեց։ Յակոբ էֆ. Պօյաճեան ընդդիմացաւ և առաջարկեց, որ պատկանեալ իշխանութենէն իր հրաժարականը պահանջուի և գլխիկոր ժողովասրահէն մեկնեցաւ։ Ազգապետ էֆ.-ի դէմ եղած ամբաստանութիւնները հետևեալներն են. 1) վարչական ժողովը ըստ քմաց դադրեցնել, 2) համարատուութենէ խոյս տալ, 3) բողոքական միաբանութեան կնիքը գրաւելով, նոր միաբանութեան անուանումը արգիլել, 4) բողոքական բարեգործական հաստատութեանց դրամը իւրացնելը, 5) օսմանեան կառավարութեան մօտ գծուծ մատնութիւններ ընելով, իր ներկայացուցած հասարակութեան անհատները կեղեքելը։ Պատկանեալ իշխանութեան ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք այս կէտին վրայ։

Միհրան Յովհաննէսեան

—

Պատ. խմբագրութիւն
«Արևելք» օգտաշատ լրագրոյ

Հետևելով Յովհաննէս էֆ. Իսագուլեանի բարի և գովելի նախաձեռնարկին, ես ևս կուգամ տարեկան տասը (10) օսմ. ոսկի նպաստ տալ միացեալ ընկերութեան։

Սպասելով օր առաջ ընկերութեան կազմուելուն, մնամ յարգանօք՝

Յակոբ Խոստիկեան
(Սենեկապետ Րասիմ փաշա խանի)
Կ. Պոլիս, 17 յուլիս

(«Արևելք»)

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Այն անձինք, որոնք չունեն ապրելու վկայաթղթեր, բնակվում են կեղծ կամ ուրիշի անցաթղթով, կամ թէ չեն ցուցակագրված սահմանված կարգով, ենթարկվում են երեք ամսով բանտարկութեան կամ մինչև երեք հազար րուբլի տուգանքի։

Այս պարտադիր որոշումը իր ոյժի մէջ է մտնում լոյս տեսնելու օրից։

Ստորագրեց՝

Ժամ. գեն.-նահանգապետ՝ Բեաբինկին

ԹԻՖԼԻՍԻ ՆԱՀԱՆԳԱՊԵՏԻ ՀՐԱՀԱՆԳԸ

Ոստիկանութեան ղեկավարիչ սկզբունքները պէտք է օրինականութիւնն ու վճռականութիւնը լինեն։ Ոստիկանութեան բոլոր պաշտօնեաները պէտք է հաստատապէս իմանան իրանց իրաւունքները և պարտականութիւնները։ Գլխաւոր պաշտօնեաները պատասխանատու են իրանց ստորադրեալների համար։

Ուստի ոստիկանութիւնը ոչ ոքի չը պէտք է օրէնքից չը բղխող պահանջ ներկայացնէ։ Բայց մի անգամ ներկայացված օրինական պահանջը պէտք է պաշտպանել, իսկ անհնազանդներին կամ ոստիկանութեանը վիրաւորողներին պէտք է պատասխանատուութեան ենթարկել սահմանված կարգով՝ օրէնքի ամբողջ խստութեամբ և կանգ չառնել խախտող անձանց կոչման կամ դիրքի առաջ, որովհետև բարձր դիրք ունեցող և մանաւանդ պետական ծառայութեան մէջ գտնվող անձինք—զինուորական թէ քաղաքացիական—պէտք է առաջինը ազգաբնակութեան յարգանքի օրինակ տան դէպի իշխանութիւնը, կատարելով նրա օրինական պահանջները։ Կտրուկ կերպով յամառելով պահանջների կատարման վրա, ոստիկանութեան պաշտօնեաները պէտք է քաղաքավարի և զսպված լինեն։

Ընդ սմին ոստիկանութեան պաշտօնեաները պէտք է սրբութեամբ յիշեն, որ նըրանց վրա պարտականութիւն է դրված՝ պաշտպանել, օգնել, աջակցել բոլոր այն անձանց, որոնք դիմում են նրանց օրինական խնդիրքներով։ Այս պարտականութիւ-

ներ վանց առնելու համար, յանցաւորները կը պատժվեն, իբրև անգործ կունենայ պաշտօնեաներ, իսկ նրանց գլխաւորները՝ իբր և Թոյլ հակողներ իրանց ստորադրեալների վրա։

Ստորագրեց Թիֆլիսի նահանգապետ Լօպինսկի։

ԽՕԼԵՐԱ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Ժանտախտի դէմ կռւող դամձնաժողովը հաղորդում է, որ Կիրգիզեան անապատի Սարանչիկով աւանում յուլիսի 28 ին նորից երևան հանվեց ժանտախտի մի դէպք ընդամենը երեք հիւանդ կայ։

Սարատովի նահանգում յուլիսի 27-ին խօլերայով հիւանդացան—30, մեռան 15. Րօստով Դոնի-վրա յուլիսի 27-ին եղել են խօլերայով 7 հիւանդացողներ և մահվան 2 դէպք։ Նախիջևանում յուլիսի 25-ին հիւանդացաւ և մեռաւ մէկը։ Դոնի զօրքերի շրջանում յուլիսի 25-ին և 26-ին հիւանդացան 2, մեռան 3. Սիզրանի լուղորդ բարակում յուլիսի 27-ին գետեղված է խօլերայով կասկածվող մի հիւանդ, որը եկել է Սամարայից։ Րօստով Դոնի-վրա քաղաքապետութիւնը անբարեյաջող է համարվում խօլերայի կողմից։

ՆԻԺՆԻ-ՆՕՎԳՕՐՕԴ։ Մահվան մի դէպք կար խօլերայից։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Բժշկական գլխաւոր տեսչի վարչութիւնը յայտնում է նախ, ռումինական կառավարութեան կարգադրութիւնների համաձայն, այն պրօվինսնների համար, որոնք ուղարկվում են Րումինիա Սարատովի, Աստրախանի, Սամարայի, Սիմբիրսկի, Տամբովի և Բաթումի նահանգներից. նշանակված են Ունգէնիգուրապրուտուլ-Կօնստանց սահմանակէտեր։ Պրովինսնների վերաբերմամբ կը գործադրվեն Պարիզի պայմանագրով սահմանված սանիտարական միջոցները։ Երկրորդ՝ Կ. Պոլսի սանիտարական խորհրդի կարգադրութեամբ, պրօվինսնները Բաթումից և Րօստովից Դոնի-վրա ենթարկվում են բժշկական քննութեան առաջին ճանապարհի վրա Թուրքական նաւահանգստում։ Ուխտագնացական նաւերը, որոնք գնում են Սև ծովի ռուսական նաւահանգիստներից, պէտք է Սինօպ գնան երեք օրվայ կարանտինի և ախտահանութեան ենթարկվելու համար։ Երրորդ՝ եգիպտական սանիտարական ծովային կարանտինային խորհրդի որոշման համաձայն, Ռուսաստանից Հէջաս գնացող ուխտագնաց մահմեդականները, սկսած յուլիսի 25-ից, պարտաւոր են գնալ Սուէզի ջրանցքով կարանտինային դրութեան համաձայն։ Ամենևին չէ Թոյլատրվում նրանց իջնել Եգիպտոսում։ («Հ. Գ.»)

—

Լէնքօրանից «Баку» Թերթին գրում են, որ յուլիսի 26-ին քաղաքային հիւանդանոցում վախճանվեց մի Թուրք լեռնական՝ խօլերայից։

Այս դէպքը Լէնքօրանում առաջինն է, Թէև յունիսից տարածված է ստամոքսային սուր հիւանդութիւն։

Յուլիսի 26-ից սանիտարական մասնաժողովը սկսեց դիտել բակերը։

Քաղաքը գտնվում է հակասանիտարական վիճակում։

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

—

Կօջօր, 28 յուլիսի

Կիրակի, ամսիս 27-ին, տեղիս հայոց եկեղեցում բաւական մեծ բազմութեան ներկայութեամբ հոգեհանգիստ կատարվեց նոյն եկեղեցու հիմնադիրների և բարերարների յիշատակին։ Հոգեհանգստից առաջ Բ. Բերինեանը կարդաց ժողովրդի առաջ եկեղեցու տնտեսական և նիւթական դրութեան հաշիւը և շեշտեց եկեղեցու բարգաւաճման գործին նպաստող անձանց կատարած մեծ դերը։

Աչքի առաջ ունենալով «Մեղու» աշխատանքի տան նիւթական անապահով դրութիւնը, տեղիս բօտօնդայում, օգոստոսի 3-ին կիրակի օրը, նոյն «Մեղու» ընկերութեան օգտին, նախաձեռնութեամբ՝ տիկին Հռիփսիմէ Թալիբեանցի, տ. տ. Երզրումեանի, Վարդանեանի և նկարիչ Փիրադեանի, կը կայանայ «մանկական մեծ հանդէս», մանկական վօդեվիլների ներկայացմամբ, որտեղ բացի սովորական զուարճութիւններից և երաժշտական խմբից՝ կը լինի և համերգային բաժին, տեղական երգողների և երգեցիկ խմբի միացած ուժերով։ Կերգվեն քառաձայն մի քանի երգեր թէ ազգային և թէ ժողովրդական, հայերէն, ռուսերէն և վրացերէն լեզուներով։ Խումբը կը ղեկավարէ Բ. Բերինեանը։

Ցանկանք մեծ աջողութիւն սկզբունքով [illegible]նելի գործին։ Ակներև է, որ տեղական [illegible]մարողները չեն զլանայ ներկայ գտնվելու [illegible]հանդէսին և կարեկցաբար կը վերաբերվեն այդ սրբազան գործին, որի աջողութիւնը, անկասկած, նիւթականապէս կը [illegible]րելաւէ «Մեղու» աշխատանքի տան [illegible]ղեստ աշակերտուհիների Թշուառ դրութիւնը։

Z.

—

Սանահին, 27 յուլիսի

[illegible]անքի գլխով անցած վերջին դէպքերը և [illegible]ազակների օր օրի վրա ուղարկած սպառ[illegible]լիքները սանահնեցոց և շրջակայ գիւղե[illegible] բնակիչներին սարսափի մէջ են պահում։ Սանահնի, Հաղբատի և Օրնակի երիտասարդները տասնեակների բաժանված ամեն ջանք գործ են դնում աւազակների հետքեր գտնել, ոչնչացնելու նրանց։ Կառավարութիւնը աւազակների ջնջումն արագացնելու մտքով՝ խոստացել է Զուբեանի և Վերմիշեանի գլուխները ներկայացնողներին տալ 2000 ր.։ Վանքը պաշտպանվում է գաւառապետի կողմից նշանակված զինված գիշերապահներով։ Գաւառապետը խոստացել է նոյնպէս գիւղին տալ 10 բերդան հրացան, եթէ չարագործներին կարողանան գտնել և յանձնեն իրան։ Այս լարված դրութիւնը ինչով կը վերջանայ՝ այդ ցոյց կը տայ մօտիկ ապագան։

Հաւաստիացնողներ կան, որ ամսիս 22 ին Ալլահվերդու ոստիկան Ա. Յարութեանը աւազակների հետ ընդհարում ունեցած միջոցին՝ վիրաւորվել է աւազակների ղեկավար Զուբեանը։ Հաւատացնում են նոյնպէս, որ Զուբեանի վէրքը խոր է, այնպէս որ կարող է մահանայ։

Գիւղս՝ որ բաղկացած է 70 տնից՝ գտնվում է դառն չքաւորութեան մէջ։ Պղնձէ հանքի գործարանի ծուխը սանահնեցոց զըրկել է այգիներից, և վար ու ցանքը չեն տալիս այն զգալի օգուտը, ինչ տալիս էր առաջ։ Գիւղը, շնորհիւ տիկին Ս. Արղութեանի, շուտով կունենայ դպրոցի շէնք։ Յարգելի տիկինը բացի իր սեփական 300 քառ. սաժ. տուած գետնից, գիւղացոց տրամադրութեան տակ է դրել իր հանգանակած 4000 րուբլին։ Գիւղացոց մնում է ձեռք բերել միայն քար, իսկ փայտը յոյս ունենք որ վանքը բաց կը Թողնի իր սեփական անտառից։

Սանահնի ձորում գտնվող վանքապատկան ջրաղացը, որ տալիս էր 60—80 ր. օգուտ, այժմ 1000 ր. տրված է պայմանագրով 30 տարի ժամանակով գերմանացոց։ Բացի 1000 ր. տուրքից գերմանացիք խոստացել են մի տարուց յետոյ վանքին տալ էլեքտրական լուսաւորութիւն և հեռախօս, որ կապ պիտի ունենայ գործարանի, Սանահնի կայարանի և այն տեղերի հետ, որոնց հետ կապ ունի գործարանը։ Կարելի է ասել, որ վանքը այժմ ապահովված է։

Յուլիսի 27-ին, վանքում կար ձեռնադրութեան հանդէս. հինգ ձեռնադրվողներից՝ Մ. Տ.-Գրիգորեանը, որ քահանայագործելու էր Շամշուլդա գիւղում, աւարտած էր Երևանի Թեմ. դպրոցի բ. դասարանը. իսկ մնացած Ս. սարկ. Խուցեանը, Ս. սարկ. Ալիխանը, Հ. սարկաւագ Քարիմեանը և Գ. սարկ. Գորգեան Թեմական դպրոցի վկայագիր ունէին։ Թեմականաւարտներից առաջին երկուսը ձեռնադրվեցին Թիֆլիսի Վանքի մայր եկեղեցու վրա, երրորդը Հաւլաբարի Էջմիածնեցոց ս. Գէորգ եկեղեցու, իսկ Գրիգոր սարկ. Գորգեանը Գանձակի նոր քաղաքամաս Կոբինապատի վրա։

Գ. Աղիլեանց

—

Ասխարան, 24 յուլիսի

Այսօր իրականութիւնը ինչ է ցոյց տալիս մեզ՝ դժբաղդ հայերիս.—որ հայը եղբայրասպան է, աւազակ է, շանտաժիստ է և այլն։ Արդեօք հաւատա՞նք, որ սրանք կատարվում են հայի ձեռքով. այո, պիտի հաւատանք, և ականատես ենք, որ բանտերում բանտարկեալների մեծ % կազմում են հայերը։

Նախկին տարիներում այս քամնելի գործերը կատարվում էին Թուրքերի ձեռքով, բայց այսօր տեսնում ենք, որ նրանք բոլորովին հանգիստ են և մտել են կուլտուրական ասպարէզ և ազատ են բանտերից։

Խօսքս այժմ հանգուցեալ Իվան բէկ Մելիք-Թանգեանի վրա է, որ նրան համագիւղացիք հողային վէճի համար եղեռնական կերպով Բալախանում սպանեցին։ Որքան ես ծանօթ եմ հանգուցեալի հետ, մի հեզ, ազնիւ և ժողովրդական երիտասարդ էր. նա իր կենդանութեան ժամանակ իր ամբողջ կեանքում ոչ ոքի վնաս չէ պատճառել. երբ Շուշում ակցիզնի պաշտօն էր վարում, գիւղացիք երդւում էին նրա արևով, որովհետև նա զգուշացնում էր գիւղացիներին զանազան չարիքներից հեռու մնալ և բարի խորհուրդներ էր տալիս։

Չեմ մոռանայ, երբ Շուշում էինք, հանգուցեալի հետ կը խօսէինք և կասէինք, Թէ ինչն է ստիպում նրան, որ Բռնակոթ գիւղում Թողած իր կալուածները՝ մտել է պետական ծառայութեան մէջ։ Նա ինձ կասէր. «Ազնիւ բարեկամ, շատ գեղեցիկ ես ասում. ճիշտ է, ունենք Մելիք-Թանգեաններիս բաւականին հողեր. արդէն իմ հօրեղբայրներս կառավարում են և օգնում ենք կարողութեան չափ մեր համագիւղացիներին, որպէսզի անգործ չը մնան. իսկ ես մանկութիւնից եկած եմ այստեղ, ուսում եմ ստացել և մտել ծառայութեան մէջ. իմ ռոճիկս ինձ բաւական է, Թող օգտվեն ազգականներս և համագիւղացիք»։ Ուրեմն սրանից ինչ կարելի է եզրակացնել.—որ հանգուցեալը ոչ մի ժամանակ մտքով չէ անցկացրել, որ բռնի կերպով խլի ժողովրդական հողերը, այլ ընդհակառակն աշխատում է եղել իր ազատ հողերից օգուտ ստանային համագիւղացիք, որպէսզի տնտեսական կերպով չը փչանան ու չը գնան Բալախանի անգործ Թափառելու։ Իմ զայրոյթս եմ յայտնում այն ոճրագործներին, որ անմեղ երիտասարդին արեան մէջ շաղախեցին, Թողնելով որբ երեխաներին և երիտասարդ կնոջը։

Մէլք. Գանջեցեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

✦ Երէկ, յուլիսի 30-ին, Ն. Կ. Բ. Գահաժառանգ և Մեծ Իշխան Ալէքսէյ Նիկօլաեվիչի ծննդեան օրը, Ալէքսանդրօ-Նէվսկի զինուորական տաճարում պատարագից յետոյ կատարվեց հանդիսաւոր մաղթանք, որի ժամանակ Արսէնալի սարից պարպեցին 21 Թնդանօթ։ Մաղթանքին ներկայ էին կովկասեան զինուորական շրջանի ընդհանուր հրամանատարը, զօրամասերի բոլոր գեներալները, գլխաւոր օֆիցերները, զինուորական և քաղաքացիական հաստատութիւնների ներկայացուցիչներ և խուռն բազմութիւն։ Քաղաքն առաւօտեանից զարդարված էր դրօշակներով, իսկ երեկոյեան հրավառութեան մէջ էր։ Զինուորական և հասարակական հիմնարկութիւններում այդ օրը պարապմունքներ չը կային։

✦ Կովկասի Փոխարքան Թոյլատրել է Փօթու հայ եկեղեցու հոգաբարձութեան մինչև 10 հազար րուբլի գումարի հանգանակութիւն բանալ Կովկասի սահմաններում Փօթի քաղաքում հայ լուսաւորչական եկեղեցի կառուցանելու համար։

✦ ԿՕՋՕՐԻՑ մեզ գրում են. «Ամսիս 27-ին, կիրակի օրը երեկոյեան ժամը 6-ին, ընդհանուր զբօսանքի ժամանակ, կոմսուհի Վօրօնցօվա-Դաշկօվան բարեհաճեց մտնել այստեղի հայոց եկեղեցին, ուր կոյս Հռիփսիմէ Թալիբեանցը դիմաւորեց և կոմսուհու վրա «պահպանիչ» աղօթքը կարդաց։ Կոմսուհին դիտեց եկեղեցին և քառորդ ժամաչափ մնալուց յետոյ՝ գոհ սրտով բաժանվեց մեզնից»։

✦ Թիֆլիսի ժամ. գեներալ-նահանգապետի կարգադրութեամբ, 4 րդ քաղաքամասում, այն տեղում, ուր սպանվեց պաշտօնաթող փնդապետ Շադինեանը և ծանր վիրաւորվեց գեղջկուհի Կրիստինէն, որոշված է. Վօզնէսէնսկի փողոցում №№ 20, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 32, 43, 45 և 47 տների վերաբերութեամբ և Կրայնի վիրելքում №№ 1, 2 և 4 տների վերաբերութեամբ գործադրել յուլիսի 9-ի պարտադիր որոշումը։ Այս տներից իւրաքանչիւրը պարտաւոր է ունենալ մի-մի դռնապան։

✦ Ժամա. գեն. նահ. կարգադրութեամբ Օզուրգեթի գաւ. բնակիչ Գերասիմ Վէբաձէ, Բաչինսկի գաւ. բնակիչ Նիկօլայ Գաբաշվիլի, Լանչխութի բնակիչ Լուկա Էբրաիձէ, Գօրու գ. բն. Ալէքսանդր Մայսուրաձէ, Մաչարաձէ, Գէօրգի Մինրէշվիլի, Ստեփան Պրակուսաձէ, Եփիմ Սարտանիա, Նօյ Խոմէրիկի, Վասիլի Ցիբաձէ, Ֆրանց Ցիվինսկի (Թիֆլիսեցի), Վարլամ Ցիվցիվաձէ, 1905 Թ. դեկտեմբերի 16-ի պարտադիր կանոնները խախտելու համար ենթարկվում են իւրաքանչիւրը երեք ամսով բանտարկութեան։

✦ Թիֆլիսի ժամ. գեն. նահանգապետի կարգադրութեամբ Սօլօլակի փողոցում կաթնատներ պահող Ալէքսէյ Զուրաշվիլին, պարսկահպատակ Անուշավան Կրիչեանց և պարսկահպատակ Յովհաննէս Տուրկեանց, Մելքոն Պալատեան, կարսեցի Յակոբ Տէր-Յարութիւնեան և ծաղիկներ ու մրգեր վաճառողներ Թիֆլիսեցի Ասատուր Եվսօվ և Նիկօլայ Աբուտաձէ սանիտարական կանոնները չը կատարելու համար տուգանքի են ենթարկվում իւրաքանչիւրը 25 րուբլու, իսկ անկարողութեան դէպքում՝ երկու շաբաթով բանտարկութեան։

✦ Յուլիսի 28-ին Թիֆլիսի կայարանում ժանդարմները դռնապանների օգնութեամբ ձերբակալել են յայտնի շանտաժիստ Աբրահամեանին։

✦ Կուր գետի փոքր մասի ախտահանութեան և մաքրութեան համար քաղաքային վարչութիւնը յատկացրել է 1200 րուբլի։ Այդ մասը կարգի բերելու աշխատանքներն արդէն սկսված են։

✦ Յուլիսի 29-ին քաղաքագլխի պաշտօնակատար Ա. Խատիսեան և վարչութեան անդամ՝ իշխ. Ա. Մ. Արղութեան-Երկայնաբազուկ ներկայացան պ. նահանգապետին և խնդրեցին աջակցել քաղաքային զանազան տուրքերը, մանաւանդ գնահատման տուրքը, ժողովելու գործում, նաև աջակցել ստանալու պետական գանձարանից այն 130,000 րուբլին, որ հասնելու է քաղաքային զօրամասերի բնակարանների վարձատրութեան համար։

✦ Թիֆլիսի ազնուական. հողային բանկի վարչութիւնը իշխ. Ի. Ճավճավաձէին արձան կանգնեցնելու համար յատկացրել է 2500 րուբլի։

✦ Յուլիսի 28 ին ոստիկանութիւնը խուզարկութիւն կատարեց Անդրէեվսկի փողոցում № 78 տանը։ Ն. Բաբանասովի բնակարանի սրահում, յատակի տակ, գտնվեցին զանազան տեսակի ռազմամթերքներ։ Պատի մէջ բացի դրանից գտնվեց հինգ կալոց ումանակ։ Այդ գործի առիթով ոստիկանութիւնը ձերբակալեց Ալէքսանդր, Նիկօլայ և Իօսիֆ Պօլիւշէնկօվներին, որոնք խուզարկութեան րոպէին գտնվում էին Բաբանասովի բնակարանում։

✦ Առ. 1 ն յունվարի 1908 Թ. կովկասում գործում էր միայն մանր կրէդիտի մի ընկերութիւն Բօրչալուի գաւառի Եկատերինէնֆէլդ գաղԹավայրում։ Ներկայումս հէնց Թիֆլիսում նախագծվում են մանր կրէդիտի երեք ընկերութիւններ և Անդրկովկասի շատ անկիւններում ծագում և կազմակերպվում են այդպիսի մանր ընկերակցութիւններ, օրինակ Գօրու, Սղնախի և Թելաւի գաւառներում։

✦ Թիֆլիսում, Հակէ կոչված տեղում, վերջերս կառուցված ուղղափառ սեմինարիայի անագին շինութիւնը անցնում է բանտային իշխանութեան ձեռքը, որը ամբողջ շինութիւնը յատկացնելու է կենտրոնական բանտի համար, ուր հնարաւոր կը լինի պահել բոլոր յարմարութիւններով 1200 մարդու։ Մետեխի և նահանգական բանտերը վերացվելու են վերջնականապէս։

✦ Լօռու գաւառում եկած կարկուտից փչացվել են համարեա բոլոր գիւղերը։ Վնասները հասնում են մօտ 20,000 րուբլու։

✦ Մօտիկ ապագայում կովկասեան ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձուի վարչութեան կից կազմվելու է մի խորհրդակցութիւն հասարակական զանազան և կրթական հաստատութիւնների ներկայացուցիչներից ընդհանուր կրթութիւն մտցնելու հարցի առիթով։

✦ Հնարաւորութիւն չունենալով հետևել դումայական նախապատրաստական և գործադիր մասնաժողովների աշխատանքներին, քաղաքային վարչութիւնը որոշել է քաղաքային քարտուղարին հետևել այդ մասնաժողովների պարապմունքներին, պահանջելով վերջինների քարտուղարներից տեղեկութիւններ ինչպէս նիստերի, այնպէս և որոշումների մասին։

✦ Թիֆլիսի քաղաքային քարտուղարը առաջարկել է քաղաքային վարչութեան պահանջել, որ վարչութեան բոլոր բաժինները տեղեկութիւններ հասցնեն իրան քաղաքային դումայի կատարած և չը կատարած որոշումների մասին։

✦ Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը ձեռնարկել է 1909 Թ. քաղաքի ծախսերի նախահաշուի նախագծի քննութեան։

✦ Օգոստոսի 1-ից Թիֆլիսի կենտրոնական խնայողական գանձարանը տեղափոխվում է նոր բնակարան, Փրէյլինսկայա փողոցը, պետական բանկի բաժանմունքի հանդէպ։

✦ Յուլիսի լոյս 27-ի գիշերը, Լալաեվի տանը, ուր գտնվում է «Գրանդ-Օտէլ» հիւրանոցը, ատամնաբոյժ Րիժանսկու բնակարանի առաստաղը ծակելով անյայտ անձեր գողացել են 7—8 հազար րուբլու մանուֆակտուրային ապրանք Ա. Տ. Գազեանի խանութից, որ դուրս է գալիս Վելիկօկնեաժսկի հրապարակը։

✦ Խօլերայով հիւանդացած Ֆէօդոր Դաւիդօվը մեռաւ։ Խօլերայով հիւանդանալու ուրիշ դէպքեր, բժշկ. սանիտ. բիւրօյի տեղեկութեան համաձայն, չը կան։ Նկատվեցին ստամոքսային սուր բորբոքումների երևոյթներ։

✦ Քաղաքում արդէն կազմակերպվել են Թաղական սանիտարական հոգաբարձուներ։

✦ 1908 Թ. օգոստոսի 1-ից, Բիբի-Հէյբաթում (Բայիլով) և Սպիտակ քաղաքում պօստ-հեռագրական գրասենեակներին կից բացվում են պօստ-հեռագրական խնայողական գանձարաններ։

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

✦ Յուլիսի 28 ին, անդրկովկասեան երկ. ծառայողի որդի Վասիլի Ստեփանովը, 5 տարեկան, հօր համար օղի գնելիս, ճանապարհին դիպաւ մի հարբած մարդու և ընկաւ գօտու մէջ դրած շշի վրա, որը կոտրվեց և նրա կտորները մտան նրա ստամոքսը, որից երեխան միւս օրը մեռաւ երկաթ. հիւանդանոցում։

✦ Յուլիսի 29-ին, Թիֆլիսեցի Ալէքսանդրա Ղարաջէվան, որ ապրում է Աբասաբադսկի հրապարակի վրա, № 7 տանը, յայտնել է ոստիկանութեան, որ յուլիսի 28 ին, երեկոյեան ժամը 8-ին, երբ նա անցնելիս է լինում Վելիամինօվսկայա փողոցով, № 12 տան մօտ, մօտենում են նրան երկու անյայտ մարդիկ, որոնք կամենում են պոկել նրանից 30 րուբլի արժեցող շղԹան, բայց բարձրացված աղաղակի շնորհիւ նրանց չաջողվեց գլուխ բերել իրանց մտադրութիւնը։ Ձեռք առնված միջոցների շնորհիւ ձերբակալված են Գօրու գաւ. գիւղացի Նիկօլայ Լէօնիձէ և Դուշեթի գաւ. բնակիչ Գէօրգի Բեժազով։

✦ Յուլիսի 29-ին, երեկ. ժամը $10^1/_2$-ին, Բէհբուտեան փողոցում № 23 տանը Թունաւորվեց Պօլինա Բէսօլօվան, 26 տարեկան. Միքայէլեան հիւանդանոցում բժշկական օգնութիւն հասցնելով, բժիշկները վկայել են, որ նրա կեանքը վտանգից ազատ է։

ԲԱԳՈՒԻ ԼՈՒՐԵՐ

—

✦ Բագուի քաղաքային գործերի վերաբերեալ ատեանը Թոյլատրել է վարչութեանը իր պահեստի դրամանգլխից յատկացնել հակախօլերային նախապատրաստական միջոցների համար 10,000 րուբլի։

✦ Ամեն տեսակ գողութիւններից ու տերրօրներից յետոյ Բագուն այսօր տալիս է մի ուրիշ նոր ձևի գողութեան օրինակ։ Մաքսիմ Բաիչեվ-Սուխարեվը մի քանի օր առաջ Թողնելով կառքը ձիաներով միասին փողոցում՝ մտնում է Սաբունչի տանող երկաթուղային կայարանի աջև գտնվող Թէյատունը։ Մի 10 րոպէից յետոյ դուրս գալով այնտեղից, նա այլևս չէ կարողանում գտնել ոչ իր ձիաներին և ոչ էլ կառքը։ Անհետացրել էին նրանց։

✦ Յուլիսի 25 ին Միրզաբէկեանցի ծխախոտի գործարանում տեղի է ունեցել նոյն գործարանի, համարեա, բոլոր բանւորների ընդհանուր ժողովը 300 հոգու մասնակցութեամբ։ Քննութեան նիւթը գործարանի կառավարիչ Նիկօլայ Խանօվիչ Գասպարեանի վարմունքի հարցն էր բանւորների հետ։ Արտասանված ճառերից դատելով Գասպարեանը իր պաշտօնավարութեան առաջին շրջանում իրան բաւականին լաւ էր պահում բանւորների նկատմամբ. նրանց հետ վարվում էր քաղաքավարի, սակայն հետզհետէ նա այն տեղը հասցրեց, որ սկըսեց նոյնիսկ վատ հայհոյանքներ Թափել բանւորների վրա։ Դրանից բացի յիշեալ կառավարիչը իր հայհոյանքներին յետոյ աւելացրեց նաև բռունցքի գործադրութիւնը։ Վերջապէս դրանախորդ օրը, յուլիսի 24-ին, Գասպարովը նոյնիսկ փորձ արեց ատրճանակով սպանել բանւորական մասնաժողովի անդամ Բագրատին։ Բայց բանւորները խլեցին ատրճանակը նրա ձեռքից։ Գործին բանւորները ուզում են օրինական ընթացք տալ, Թէև ժողովը, ուշ վերջանալով, անկարող եղաւ որոշում կամ բանաձև ընդունել։

(«Б.»)

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

—

Գ. Քեալաշեան. «Ներշնչումներ», ոտանաւորներ. առաջին գրքոյկ, Վաղարշապատ, 1908 Թ.

Երիտասարդ բանաստեղծի առաջին այս գրքոյկի մէջ կան զգացված տողեր, ներքին ոգևորութեան հարազատ արտայայտութիւններ։

Նրա երգը պտտում է գլխաւորապէս բնութեան և հոգեկան զեղմունքների շուրջը։ Նա գտել է պատկերաւոր բառեր և դարձուածքներ, բայց դեռ կոկ ու սահուն չէ ամեն տեղ, դեռ ազատ չէ բռնազբօսիկ հանգոյցներից։

Ոտանաւորների մեծագոյն մասը ինքնուրոյն է. Թարգմանական բերված են միայն չորս ոտանաւոր։

Բանաստեղծը գիտէ հակիրճ և ամփոփ խօսքերով արտայայտվել, պատկերներ ներկայացնել։

Բերենք իբրև նմուշ մի փոքր ոտանաւոր, որ նկարագրում է աշունը.

Տխուր աշուն… դիակնացած
Տարածուել են ծաղիկներ,
Տերևները մաղուել են ցած,
Դալկացել են ճիւղիկներ։
Անձրև… անձրև… ձանձրոյԹ, Թախիծ.
Սիրտ ու երկինք ամպամած,
Ու իջնում է խոնաւ հողից
Սառ ոլորը… Եւ կամաց
Թափանցում է կուրծքդ—ճնշում,
Ու չը գիտես ինչ անես,
Որ հոգեսպան այս մշուշում
Անձկութիւնից չը մեռնես։

Այս սակաւաԹիւ տողերում, ինչպէս տեսնում էք, նկարագրված է աշունը մարող կեանքի պատկերներով և ցոլացված է աշնանային մելամաղձ տրամադրութիւն։

Ահա մի ուրիշ փոքրիկ ոտանաւոր, [illegible] տեղ նոյնպէս պատկերաւոր նկարագրված է [illegible] գարունը [illegible] յայտութիւններով.

Գարուն։ ՋարԹնում։ Արևան մըրըկ։
Սիրոյ Թարմ վէրքեր։
Երկնի ճակտին՝ ժպիտ քաղցրիկ։
Սրտերում երգեր։
Վճիտ առւում՝ կոյսի ստուեր։
Դաշտում՝ շաղ ու ցօղ։
Անտառի մէջ գաղտնի սոյլեր—
Գրաւիչ, խոցող։
Լուսին։ Շուաքում մեղմիկ շշուկ։
Թովչանք, հրապոյր։
Ծով աչերում՝ ցօղ արտասուք։
Եւ համբոյր, համբոյր։

Այդտեղ բնութիւնը իր տեսարաններով և մարդն իր տրամադրութիւններով արտայայտում են, ներբողում են գարունը և կեանքի վերածնութիւնը։

Մենք կանգ չենք առնի ուրիշ օրինակների վրա, այլ կը յիշատակենք Սրտամաշ աշուն (եր. 7), Մղում (19), Սիրելու համար (19), Մահ և ինչու (24—25), Դարբինը (30), Արծիւ (33), Փշրվիր, գրիչ (43) և Բանւորուհին (57) ոտանաւորները, որոնք կարդացվում են հաճութեամբ և որոնց մէջ կան զգացմունքներ և մտքեր արտայայտված բանաստեղծական ոճ ու դարձուածքով։

Մեզ դեռ լիովին չէ գոհացնում բանաստեղծի լեզուն, բայց նա բոլորովին ընդունակ է կատարելութեան, ինչպէս այդ ցոյց են տալիս աջողված տողերը։

Թարգմանութիւններից յիշենք Բալմօնտի՝ «Ես աշխարհ եկայ» և Բրիւսովի՝ «Քարտաշ» ոտանաւորները, որոնք աջող արտայայտված են։

Ա. Քալանթար

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

—

Թաւրիզ, 24 յուլիսի

Քաղաքիս կացութիւնը տարտամ վիճակ է ստեղծել և մեր հասարակական հաստատութիւնների համար։ Մօտենում է ուսումնական տարեշրջանը։ Բայց հնարաւոր չէ լինում մտածել. Թէ կենտրոնական դպրոցը հնարաւո՞ր է բանալ Թէ ոչ. այնքան եռանդով սկսված հանգանակութիւնը շարժումների պատճառով անկատար մնաց. դժուար Թէ այս տարի հնարաւոր լինի բանալ կենտրոնականը։ Միւս դպրոցներն էլ կիսատանկ դրութեամբ պիտի քարշ գան. եԹէ անձեռնմխելի անունով գումարներն էլ չը

Ծախսվեն՝ գոհ պիտի լինել։ Բոլորովին ամելորդ էր երկու Թաղերում չորրորդ դասարաններ պահելը. աւելի լաւ չէ՞ր միացած պահվէին մի Թաղում, որով խնայած կը լինէին 4—5 հարիւր Թուման։

Երէկ հողին յանձնեցինք Միրզա-Աստուածատուր Փանուէլեանին 60 տարեկան հասակում։ Հանգուցեալը ժամանակի ինտելիգենտ անձնաւորութիւններից էր, եղել է ուսուցիչ, հոգաբարձու և Թատերասէր։ Պարսկահայ Թատրոնի առաջին հիմնադիրներից մէկն էր հանգուցեալը և այդ ասպարէզում պատուաւոր տեղ ունի գրաւած ապագայ պատմութեան էջերում։ Հանգուցեալը խիստ սիրահար էր Մոլիէրի երկերի և համարեա Մոլիէրի Թատերգութիւնները բոլորը Թարգմանել է Ատրպատականի Թուրքերէնի. ժամանակին բաւական շնորհալի կոմիկ սիրող է եղել յատկապէս Մոլիէրի դերերում։ Անսպառ եռանդ ունէր դէպի Թատրոնական գործը և մինչև վերջին տարիներս Թատերասիրաց ընկերութեան (այժմ լուծված) Նախագահի պաշտօնն էր վարում։ Հանգուցեալի պաշտօնից հեռանալուց յետ ընկերութիւնն էլ լուծվեց, շնորհիւ մեր միշտ հինը չը հաւանող, բայց և նորը չը շինող երիտասարդ ույժերի։ Հանգիստ համեստ գործիչի ոսկորներին

Իբօ

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԵՌԱԳՐ. ԳՈՐԾԱԿԱԼ.

29 յուլիսի

ԲԵԼԳՐԱԴ։ Յուլիսի 28-ի երեկոյեան նիստի մէջ սկուպշչինան 79 ձայնի մեծամասնութեամբ 27-ի դէմ երկրորդ ընթերցանութեան ժամանակ ընդունեց 1908 Թւի բիւջէտը։ Սկուպշչինայում Աւստրո-Ունգարիայի հետ առևտրական դաշնագիրը քննելու ժամանակ յուզալից տեսարաններ տեղի ունեցան, որովհետև հին-արմատական Դրագովիչ վիրաւորանք հասցրեց Նացիոնալիստ Գէօրգիէվիչին։ Զը դադարող աղմուկի պատճառով Նիստը ընդհատվեց։ Ընդմիջման ժամանակ Գէօրգիէվիչ յարձակվեց Դրագովիչի վրա և հարուածեց Նրա դէմքը. Միացած Նացիոնալիստները վերցրին բազկաթոռները հին-արմատականների վրա յարձակում գործելու համար, որոնք մօտ վազեցին Դրագովիչին պաշտպանելու համար։ Վերջինը հանում է դանակը, բայց Նրան շրջապատում են կուսակցական ընկերները. նա, նստարանների վրայից անցնելով, հեռանում է դահլիճից։ Հատ-հատ Նացիոնալիստներ աշխատում են բռնել Նրան։ Նիստի դահլիճի մէջ տեղի ունեցաւ կռիւ, բայց շնորհիւ մինիստրների և աւելի հանգիստ պատգամաւորների միջամտութեան շուտով դադարեց։ Նիստը վերսկսվելիս Դրագովիչ ներողութիւն է խնդրում ժողովից։

ՍԱԱՐԲՐԻԿԵՆ։ Յուլիսի 28-ին Դուդվէյլէրի ածխահանքերում տեղի ունեցաւ պայթուցիկ գազերի [illegible]։ Սպանված են 13, ծանր վիրաւորված են 8, թեթև՝ 5 հոգի։

ԿՐՕՆԲԵՐԳ։ Յուլիսի 29-ին Էդուարդ Թագաւորը ժամանեց առաւօտեան 9 ժամին։ Նա պրուսական հուսարների գնդի համազգեստով էր։ Դիմաւորումը ամենասիրալիր բնաւորութիւն էր կրում։ Կրօնբէրգում են գտնվում անգլիական դեսպանը, Բերլինի անգլիական գինուորական կցորդը և գերմանական արտաքին գործերի ատենանի ներկայացուցիչը։ Պաշտօնապէս հերքվում է Վոլֆի գործակալութեան հաղորդած լուրը, Թէ Ֆօն-Շէն ուղեկցում է կայսրին։

ԲԵՐԼԻՆ։ Յուլիսի 28-ին պատմաբանների համաժողովում պրոֆէսոր Րոստովցէվ դեկուցում կարդաց հռոմէական կոլոնատի մասին։ Նախագահը կոնգրէսի անունից երախտագիտութիւն յայտնեց զեկուցանողին սրամիտ հետազօտութիւնների համար, որոնք առաջ մղեցին ագրարային և տնտեսական դժուար յարաբերութիւնների ծանօթութիւնը կայսրական շրջանի հռոմէական նահանգներում։ Պրոֆէսոր Շիբէրգսօն Հելսինգֆորսից խօսեց Գեօդտինգէնի պատմաբանների և XVIII դարի երկրորդ կէսի շվէդօ ֆինլանդական գիտնականների միջև եղած յարաբերութիւնների մասին և մատնացոյց արեց շվէցերի և Ֆիշէրի Նշանակութեան վրա ռուսական պատմագրութեան համար։ Երեկոյեան տեղի ունեցաւ բանկէտ ի պատիւ կոնգրէսի մասնակիցների։ Գերմանական գիտութեան անունից օտար հիւրերին ողջունեց պրոֆէսոր Բիլամօվից, որը, ի միջի այլոց, ասաց, որ եթէ մինչև այժմ կոնգրէսներում խօսում էին չորս լեզուներով, շուտով պէտք է գիջել պատուաւոր տեղ և ռուսաց լեզուին։ Կոնգրէսի օտարազգի պատուիրակների կողմից շնորհակալութիւն յայտնեց Գերմանիայի սիրալիր ընդունելութեան համար ակադէմիկոս. Լուպպօ-Դանիլէվսկի։

ՆՕՎՕԳՐՈՒՏՍԿ։ Կայարանի մօտ առաւօտեան զինված յարձակումն տեղի ունեցաւ ճանապարհա-ապրանքատար գնացքի վրա, որը տանում էր երկաթուղական գծի գումարները։ Կողոպտողները, թւով 20—25 մարդ, զինված էին ռումբերով և բրաունինգներով. ամեն կողմը կտրտեցին հեռագրական թելերը և շոգին դուրս թողեցին շոգեշարժերից. ռումբերից մէկը պայթեց աւելի վաղ, քան թէ ռումբը ձեռքին բռնող չարագործը կարողացաւ գցել։ Չարագործը այլանդակվեց և տեղնուտեղը սպանվեց։ Անպատուղ կերպով հրացանազարկ անելով բազմաթի վագօնը և թողնելով սպանվածի դիակը, կողոպտողները վերցրին իրանց հետ հինգ ջուխտ ծիեր, որոնք կանգնած էին կայարանի մօտ, և փախան։ Բոլոր վիրաւորները երեք են՝ մեքենավարի օգնականը, կինը և կոնդուկտորը։

ՎԱՐՇԱՎԱ։ Պարզվում է, որ յուլիսի 28-ին այստեղ բռնված աւազակախումբը կեղծել է տիրած դուրս եկած 1600 խաղարկութեան տոմսակներ։

ԴԱՐՄՇՏԱԴ։ Բացվեց ողպիրների իններորդ միջազգային կոնգրէսը, որ գտնվում է Հէսսէնի մեծ դուքսի հովանաւորութեան տակ։ Ներկայ են 150 պատուիրակներ զանազան պետութիւններից։

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Ե. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ

Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
Հիմնված 1880 Թ.
(Կուկիա, Վորոնցովի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից
ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ ԵՆ

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.։
Կ. Մ. ՉԻԿՕՎԱՆԻ—9½—10 ժ. ոսկրի ներքին և նեարդային։
Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆՑ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.։
Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.։
Մ. Գ. ԱԻԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներակ., վիրաբուժութեան և միզասեռ.
Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՈՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց ծաղկահատ.։
Ա. Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.։
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ Ա. Ի. ՇՉԵՐԲԻՆԱ—1½—2 ժ. մանկաբարձութեան։
Գ. Ե. ԳՈՒՐԳԵՆՈՎ—12—12½ ժ. կանանց և մանկաբարձութեան։
ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ
Ա. Ե. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ—6—7 ժ. վիրաբուժ., վեներական, միզասեռ և մորթու հ.
Վճարը 50 կ.։ Չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Տ. ԳԵՈՐԳ-ԲԷԳԵԱՆ
ԱՉՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Ընդունելութիւն ամեն օր
Առաւօտեան ժամի 9-ից մինչև 12
Երեկոյեան » 5-ից մինչև 7
Վելեամինօվսկայա փողոց № 8.
(ե. հ. շ.) 100—95

— ՄԻ ՈՒՍԱՆՈՂ —
աւարտած Թիֆլիսի III գիմնազիան և երաժշտական դպրոցը, և
— Մ Ի Վ Ա Ր Ժ Ու Հ Ի —
գիմնազիայի վկայականով, որոնում են Թիֆլիսում կամ գաւառներում Դ Ա Ս Ե Ր ռուսաց լեզուի, Թւաբանութեան և երգեցողութեան։ Հասցէ՝ Тифлисъ. Авлабаръ, Араратская № 14, Арменаку Манукянцу. 3—1

ՊԵԱՏԻԳՕՐՍԿԻ
ՀԱՅՈՑ ԾԽԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԻ ՀԱՄԱՐ
հարկաւոր է
Ա Ւ Ա Գ Ո Ւ Ս Ո Ւ Ց Ի Չ
17 դաս շաբաթական (15 դաս ռուսաց լեզու և 2 դաս աշխարհագրութիւն)։ Ցանկալի է ինստիտուտաւարտ։ Պայմանների համար դիմել հոգաբարձու Գ. Սուքիասեանցին։
(օ. մ.) (ապ.) 6—6

ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ-ՊԱՆՍԻՈՆ
ՅՈՎՍԷՓ
Մելիք-Ջհանեանցի
Церковная ул. д. № 11. (близъ памятника Воронцова)
Ընդունվում են աշակերտներ գիշերօթիկ և երեւեկ և պատրաստում են բոլոր միջնակարգ դպրոցների համար։ Աւանդվում են ռուս, հայ, գերման, լատին և ֆրանսիական լեզուներ։ Այդտեղ կազմակերպված են և խմբական պարապմունքներ միջնակարգ դպրոցների բարձր դասարաններ մտնել ցանկացողների համար։ Առարկաներ աւանդելու համար հրաւիրված են մասնագէտ ուսուցիչներ։ Ի միջի այլոց աւանդվում է և իտալերէն։
(օ. մ.) 20—10

Այս տարվայ օգոստոսի 20-ից վերաբացվում է էջմիածնեցոց
Ս. Գէորգ եկեղեցու ծխական Մարիամեան միդասեան իգական դպրոցը, որի համար
ՀԱՐԿԱՒՈՐ ԵՆ
նոր ծրագրին համապատասխանող
ԴԱՍԱՏՈՒՆԵՐ
Խնդիրներն ընդունվում են հոգաբարձութեան անունով նոյն եկեղեցու բակում։ Հին ուսուցչական կազմը համարվում է արձակված, որի անդամները կարող են ներկայացնել նոր խնդիրներ։
(հ.) 2—1

ԱՌԱՆՑ ԿՕՆԿՈՒՐԵՆՑԻԱՅԻ!

Միայն 2 ր. 75 կոպէկով իւրաքանչիւրը կարող է գնել ողամարդկանց գրպանի հրաշալի բաց ժամացոյց՝ նիկելեայ և քանդակագործած, «Genève», որը երբեք չէ զանազանվում 84 պրօբի արծաթեայ ժամացոյցից։ Բացի այդ՝ յիշեալ ժամացոյցը «Anker» գիրազանց կազմութիւնն ունի, որը ստուգված է մինչև րոպէները, ուղղակի յայտնի «Genève» ֆաբրիկայի կողմից, լարելի առանց բանալիի, «րէմօնտուար», 36 ժամը մի անգամ։ Ուղարկում ենք այդպիսի ժամացոյցները կարճ ժամանակով առանց կանխավճարի՝ վերադիր վճարով—մի հատը 2 ր. 75 կ., 2 հատը՝ 5 ր., 3 հատը՝ 7 ր.։ Ժամացոյցի հետ ձրի ուղարկում ենք չը սևացող սպիտակոյն մետաղից շղթայ՝ բրելոկի հետ միասին։ Ճիշտ բանելու համար երաշխաւորութիւն 6 տարով։
Հասցէ՝ Т-во «Консеквентъ», Варшава, М. Новолипки 16.
Մէկ կամ չորս ժամացոյցի համար պօստային ծախք է հաշվում 50 կոպ., Սիբիր՝ 75 կոպ.։ Սիբիր առանց կանխավճարի չէ ուղարկվում։
Թղթակցութիւնները ռուսերէն և գերմաներէն լեզուներով։
(31, օգ. 10) 2—1

Շուտով լոյս կը տեսնի
Հայկ Տէր-Աստուածատրեանի
ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ
Երկրորդ բոլորովին փոփոխած հրատարակութիւնը, ծխ. դպր. Գ. Դ. և Ե. տարիների դասընթացը։ 60 պատկեր, Նախնի Հայաստանի քարտէզ, Նախապատմական կեանք, հասարակական կեանք, Ուրարտու, հայերի ծագումը, հայոց կրօնը, պատմութիւն մինչև մեր օրերը ստուգված և աւանդութիւններով։ Թւականներն ըստ գիտնականների։
Գինը 50 կոպէկ
Լոյս են տեսել նոյն հեղինակի ընդհանուր և հայոց պատմութ. օժանդակ ձեռնարկներ
1. Նախապատմական կեանք—15 կ.
2. Ուրարտու և հայերի հայրենիքը—10 կ.
Դիմել գրավաճառներին կամ հեղինակին՝ Թիֆլիս, Պանասեվիչա № 1.
(հ. կ.) 2—1

«Մշակի» յայտարարութիւններից օգտվողներին առաջարկվում է պատուէրներ տուած ժամանակ յիշատակել լրագրի անունը և համարը։

ԺԱՄԱՑՈՅՑ KAVALIER
Ընդառաջելով գնողների ցանկութեան՝ ունենալ ճիշտ և իսկական ժամացոյց էժան գնով, մենք վճռեցինք տալ 3 ր. 95 կ.-ով տղամարդկանց բաց տափակ ժամացոյց «KAVALIER», վերջին կատարելագործութիւններով ժամացոյցային մեխանիզմի մէջ։ Կորպուսը փայլուն մուգ կապոյտ գոյնի է։ Ցիֆերբլատը մետաղական ոսկեզօծված կամ արծաթազօծված։ Սլաքների ուղղութիւնը՝ գլխի վրա։ Ընթացքը՝ խնամքով ստուգված, որի մասին տրվում է երաշխաւորութիւն։
Պատուէրները կատարվում են անմիջապէս պահանջը ստանալուց յետոյ։
Առաքման համար վերցվում է գնողներից { Եւրոպական Ռուսաստան 50 կոպ. / իսկ Ասիական » 75 կոպ.
Պատուէրներն ուղարկել՝ Торговому дому
Московскій Центральный Складъ Часовъ.
Москва, д. Виноградова № 126.
Յ. Գ.—Կանխավճար ուղարկողներին, դրամով կամ մարկաներով, ձրի տրվում է ժամացոյցի շղթայ տղամարդի կամ կնոջ։
(հ. կ.) 30—3

ԼԻԱԿԱՏԱՐ ԲԺՇԿՈՒԹԻՒՆ
Լիակատար բժշկութիւն ՍԻՖԻԼԻՍԻ և նրա հետևանքների
Ի. Ավրախովի ԵՂԱՆԱԿՈՎ.
Որպէս բժշկվել սիֆիլիսից բոլոր շրջաններում և ձևերում Նրա հետևանքներից, այսինքն կաթուածներ, տարէս, ոսկրացաւ, բծեր, վէրքեր և այլն, նոյնպէս խլացաւ և էկզէմա։
Բժշկութիւն առանց սնդիկի և եօդի անվնաս բուսական բալզամով։
Կատարեալ բժշկութիւն 2—4 շաբաթում առանց վերադարձների։ Բրօշիւրը ուղարկվում է երեք 7 կոպէկանոց մարկաներ ուղարկելուց։ Շատ կան նոտարով վաւերացրած շնորհակալութիւններ և բժիշկների վկայականներ։
Հեղինակի մօտ կարելի է ստանալ ձրի՝ С-Петербургъ, Колокольная ул., №1 1, собств. домъ.
ՀՆԴԿԱԿԱՆ ԲԱԼԶԱՄ ծախվում է միմիայն Դ. ԱՎՐԱԽՕՎԻ մօտ СПБ. Колокольная ул., № 11,
ՍԻՖԻԼԻՍԻ
(հ. կ.)

ԷՊԻԼԻԱՏՈՐ
ՆԻԼ
աւերում է վայրկենապէս, վերջնականապէս եւ առանց ցաւի ՄԱԶԵՐԸ եւ ԱՂՈՒԱՄԱԶԸ, որոնք այլանդակում են դէմքը եւ մարմինը։ Առաջ չէ բերում էպիդէրմիսի բորբոքումն։ Մորթը դառնում է կակուղ և Թաւշային. գործ են ածում արտիստները և բարձր արիստոկրատիան։ Միակն է, հաւանութիւն գտած հռչակաւոր բժիշկներից։
ՈՍԿԷ ՄԵԴԱԼ
Սրուակի գինը 4 ր.։ Առաքումը ձրի։
Verdeille Pharmacien de 1-re classe, 87, Rue de Levis, Paris. Պահեստը՝ Кавказское О-во Торговли Аптекарскими Товарами въ Тифлисѣ. (15, 31) 13—3

Պահանջեցէք իսկական պտղային ջրեր
Մ. ԼԱԳԻՁԷԻ եւ ԸՆԿ.
կատարելագործված գործարանի
Հօտը եւ անուշահոտութիւնը զերազանց
Գործարանին կից դէկորատիվ բուսականութեամբ գեղեցիկ զարդարված տէրրասա, ուր կարելի է խմել սառուցի նման սառը ջուր։ Գործարանը գտնվում է Գոլովինսկի պրօսպէկտի վրա, Մանթաշեանի տանը։
Տելէֆօն գործարանի № 411։
(հ. կ.) 10—8

ՄԵԼԻՏՕՊՕԼԻ
Ս. Աւետման եկեղեցու համար հարկաւոր է
Մ Ի Ք Ա Հ Ա Ն Ա Յ
Միջնակարգ դպրոց աւարտած
Գերադասելի է համալսարանաւարտը։ Պայմանների մասին դիմել՝ Мелитополь, Тавр. губ., Контору С. С. Мадиньянцу.
(ապ.) (հ. կ.) 2—2

ԲԱՐՁՐ ՏԵՍԱԿԻ
ԿՕՇԿԵՂԷՆ
Ս.-ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՄԵԽԱՆԻԿ. ԱՐԴԻՒՆԱԲ. ԸՆԿ.
Ամեն տեսակ մօդայլին ձևերի. գտնվում է բոլոր յայտնի մագազիններում։
ФАБРИЧНОЕ КЛЕЙМО
С.ПЕТЕРБУРГЪ
Իսկականը այս կլէյմօն ունի իր վրա։
ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳՈՒՄ / ՄՕՍԿՎԱՅՈՒՄ / ՐԻԳԱՅՈՒՄ / ԿԻԵՎՈՒՄ
ԽԱՐԿՕՎՈՒՄ / ՕԴԵՍՍԱՅՈՒՄ / ՌՕՍՏՕՎՈՒՄ Դ/Վ / ԿԱԶԱՆՈՒՄ
ԵԿԱՏԵՐԻՆԲՈՒՐԳՈՒՄ / ԻՐԿՈՒՏՍԿՈՒՄ / ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ / ՏԱՇԿԷՆՏՈՒՄ
Նիժէգօրօդեան տօնավաճառում
Իրբիտեան տօնավաճառում
ԳՈՒՄԱՐՈՎ ՎԱՃԱՌՔԸ կատարում է „ԼԷՕՊՕԼԴ ՆԵՅՇԵԼԼԵՐ“ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆԸ
ԹԻՖԼԻՍԻ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔԸ ԳՏՆՎՈՒՄ Է ԵՐԵՒԱՆԵԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿԻ ՎՐԱ
ԱՅԴՏԵՂ ԿԱՅ ՊԱՀԵՍՏ ԿԱՇՈՒԵՂԷՆԻ Ռուսական և արտասահմանեան արդիւնաբերութեան
ԿՐԿՆԱԿՕՇԻԿՆԵՐԻ Ռուս-ամերիկական ռետին. մանուֆակտուրային ընկերութեան
Կրեմ եւ Ապրետուրա կօշկեղէնի համար
Ս.-ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՄԵԽ. ԱՐԴԻՒՆԱԲ. ԸՆԿԵՐ.
(հ. կ.) 100—47

Типографія „Экономія“ Ав. Мугдусіакопова съ С-ми   Большая Бабкская ул. № 3.